

Par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās darbu 2014.gadā

KOPSAVILKUMS

1. Informatīvais ziņojums „Par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās darbu 2014.gadā” (turpmāk – ziņojums) sniedz pārskatu par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās (turpmāk – Pārstāvis) paveikto, pārstāvot Latvijas intereses Eiropas Cilvēktiesību tiesā (turpmāk – Tiesa) un Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) konvenciju izpildes uzraudzības mehānismu ietvaros.
2. Ziņojuma A.daļa sniedz informatīvu pārskatu un statistikas datus par Pārstāvja darbu 2014.gadā, savukārt ziņojuma B.daļa sniedz analītisku pārskatu par Tiesas judikatūras attīstību 2014.gadā pasludinātajos Tiesas nolēmumos Latvijas lietās. Ziņojumam pievienotajā pielikumā ir sniegta izvērstāka informācija par Tiesas un ANO Cilvēktiesību komitejas 2014.gadā pieņemtajiem nolēmumiem.
3. Tiesas nolēmumus veido lēmumi un spriedumi, un abiem ir vienlīdz svarīga loma Tiesas judikatūras veidošanā. Kopš 1997.gada jeb kopš Konvencijas spēkā stāšanās Latvijā, Tiesa ir pieņēmusi 246 nolēmumus Latvijas lietās, no kuriem lielākā daļa, proti, 113 nolēmumi ir lēmumi, ar kuriem lietas izskatīšana izbeigta, nevērtējot sūdzību pēc būtības. No Tiesas pieņemtajiem 92 spriedumiem Latvijas lietās, 14 lietās nav konstatēts neviens Konvencijas vai tās protokolu pantu pārkāpums. Šie dati liecina par to, ka 2014.gada nogalē Latvijas valdībai „labvēlīgo” nolēmumu skaits, salīdzinājumā ar lietām, kurās Tiesa ir konstatējusi Konvencijas vai tās protokolu pārkāpumus, ir nedaudz lielāks.
4. 2014.gadā Latvijas lietās Tiesa kopumā pasludināja 34 nolēmumus, no kuriem 16 lietās tika atzīts viens vai vairāki Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) pārkāpumi. Kopumā atlīdzībās 2014.gadā Tiesa piesprieda 1 330 640 eiro. Pārskata periodā Tiesa ir lūgusi sniegt valdības atbildes pozīciju 29 jaunās lietās, kas ir gandrīz divreiz vairāk nekā 2013.gadā, kad valdības pozīcija tika lūgta 17 lietās. Pārstāvis turpināja darbu pie Tiesas nolēmumu izpildes, pārskata periodā sagatavojot, atjaunojot un papildinot informāciju par Tiesas spriedumu izpildi 24 lietās. Divās lietās 2014.gadā Eiropas Padomes Ministru komiteja ir pieņēmusi galīgo rezolūciju, atzīstot attiecīgos Tiesas spriedumus par izpildītiem.
5. 2014.gadā Pārstāvis Latvijas delegācijas sastāvā piedalījās Latvijas kārtējā nacionālā ziņojuma par 1966.gada Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām izpildi Latvijā izskatīšanā ANO Cilvēktiesību komitejā.
6. 2014.gadā Pārstāvis turpināja sadarbību ar citām valsts institūcijām, sniedzot viedokli un atzinumus par Latvijas tiesību aktu projektiem, lai nodrošinātu to atbilstību Latvijas starptautiskajām saistībām cilvēktiesību jomā. Tāpat Pārstāvis turpināja izglītojošo darbu, lai veicinātu tiesu, tiesībaizsargājošo iestāžu un visas sabiedrības izpratni par starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem un Tiesas judikatūru.
7. Papildus darbam pie Latvijas valdības pārstāvības pozīcijas sagatavošanas un nolēmumu izpildes, kā apjomīgākie 2014.gada darbi jāmin jaunu Ministru kabineta

noteikumu par Latvijas interešu pārstāvību starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās izstrāde, kā arī konkursa organizēšana uz vakanto Tiesas tiesneša amata vietu.

IEVADS

8. Pārstāvja uzdevumus un funkcijas līdz 2014.gada 1.jūlijam reglamentēja Ministru kabineta 1998.gada 17.marta noteikumi Nr.92 „Noteikumi par Ministru kabineta pārstāvēšanu starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās”, bet kopš 2014.gada 1.jūlija – Ministru kabineta noteikumi Nr.355 „Noteikumi par pārstāvību starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās” (turpmāk – Noteikumi).
9. Ziņojums par Pārstāvja darbu 2014.gadā ir sagatavots, pamatojoties uz Noteikumu 8.punktu, kas paredz, ka Pārstāvis ne retāk kā reizi gadā sniedz Ministru kabinetam pārskatu par savu darbu.
10. Noteikumi paredz trīs galvenos Pārstāvja uzdevumus¹:
  - a) pārstāvēt Latvijas intereses Tiesā;
  - b) pārstāvēt Latvijas intereses ANO individuālo sūdzību izskatīšanas procesā;
  - c) sagatavot nacionālos ziņojumus par ANO konvenciju cilvēktiesību jomā² izpildi Latvijā un piedalīties nacionālo ziņojumu izskatīšanā.
11. Papildus Noteikumos paredzētajām funkcijām, Pārstāvis ikdienā sadarbojas ar citām valsts iestādēm, sniedzot konsultācijas un viedokļus, izstrādājot atzinumus par tiesību aktiem un piedaloties starpinstitūciju darba grupās. Šī sadarbība veicina izpratni par cilvēktiesību jautājumiem, kas savukārt ļauj izstrādāt kvalitatīvākus tiesību aktu projektus, nodrošinot to atbilstošu interpretāciju un piemērošanu. Tāpat Pārstāvis veicina atbildīgo valsts iestāžu un sabiedrības kopumā izpratni par Tiesas judikatūru, aktuālajiem cilvēktiesību jautājumiem un starptautiskajiem cilvēktiesību principiem.
12. Pārstāvja uzdevumu un funkciju īstenošanu nodrošina Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās birojs (turpmāk – Birojs). 2014.gada sākumā Birojā strādāja seši darbinieki, neskaitot Pārstāvi, bet gada nogalē darbinieku skaits saruka līdz četriem darbiniekiem.
13. Ziņojums par Pārstāvja darbu 2014.gadā ir iedalīts divās daļās: ziņojuma A.daļa sniedz informatīvu pārskatu un statistikas datus par Pārstāvja darbu, sūdzību plūsmu Tiesā un ANO, un to izskatīšanas rezultātiem, kā arī nacionālo ziņojumu par ANO konvenciju izpildi Latvijā sagatavošanu un izskatīšanu 2014.gadā. Ziņojuma B.daļa sniedz analītisku pārskatu par Tiesas judikatūras tendencēm 2014.gadā Tiesā izskatītajās Latvijas lietās. Izvērstāka informācija par Tiesas un ANO 2014.gadā pieņemtajiem nolēmumiem ir sniegta ziņojumam pievienotajā pielikumā.

---

¹ Noteikumu 10., 11. un 12.punkts.

² Atbilstošās ANO konvencijas ir norādītas Noteikumu 12.punktā.

A.DAĻA

INFORMATĪVS PĀRSKATS UN STATISTIKAS DATI PAR PĀRSTĀVJA DARBU

I. PĀRSTĀVĪBA TIESĀ

14. Pārstāvis, īstenojot Latvijas interešu pārstāvību Tiesā, veic šādas funkcijas:

- a) Tiesas noteiktajos termiņos, pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, sagatavo un iesniedz Tiesā valdības pārstāvības pozīciju angļu vai franču valodā; sagatavo un iesniedz Tiesā valdības turpmākos apsvērumus; sniedz viedokli par taisnīgas atlīdzības prasībām, kā arī sagatavo un sniedz citu Tiesas prasītu informāciju;
- b) sagatavo un iesniedz Ministru kabinetam informatīvo ziņojumu par ieteicamo valdības nostāju lietā gadījumos, kad ir nepieciešams pieņemt lēmumu par mierizlīgumu vai vienpusējo deklarāciju; kad Tiesa lietā nozīmējusi sēdi lietas mutvārdu izskatīšanai; kad Tiesa lietā pieņēmusi nolēmumu, kurā konstatēts Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums Latvijā vai piešķirta materiāla kompensācija; kad jāpieņem lēmums par apelācijas sūdzības iesniegšanu Tiesas Lielajā palātā; kad jāpieņem lēmums par iesaistīšanos lietā trešās puses statusā;
- c) Tiesas nolēmumu izpildes ietvaros nodrošina Tiesas nolēmumu tulkošanu un publicēšanu; iesaka un koordinē veicamos individuālos (kompensācijas izmaksa un tiesību aizskāruma rezultātā zaudēto tiesību atjaunošana) un vispārējos pasākumus (pasākumi, lai līdzīgi pārkāpumi neatkārtotos nākotnē) nolēmumu izpildei; sagatavo informāciju par nolēmumu izpildi angļu valodā un iesniedz to Eiropas Padomes Ministru komitejā.

15. Tiesā iesniegtās un Latvijas valdības apsvērumu sniegšanai nosūtītās sūdzības par iespējamiem Konvencijas un tās protokolu pārkāpumiem Latvijā, kā arī Tiesas prakse Latvijā lietās pēdējā gada laikā atgādina par jau iepriekš identificētām problēmām, vienlaikus iezīmējot arī atsevišķas jaunas tendences. Šie jautājumi detalizētāk apskatīti šī ziņojuma I.1. un B.daļās.

I.1. BIROJA LIETVEDĪBĀ ESOŠĀS LIETAS

16. 2014.gadā Biroja lietvedībā atradās 73 lietas, proti, lietas, kurās Tiesa vēl nebija pieņēmusi nolēmumu. Savukārt vēl septiņās lietās spēkā nebija stājies galīgais nolēmums (sešās lietās spriedumi tika pasludināti 2014.gada nogalē un nav pagājis apelācijas sūdzības iesniegšanas termiņš, bet viena lieta nodota pārskatīšanai Tiesas Lielajā palātā). Augšminētais ļauj secināt, ka gandrīz trešajā daļā no valdībai kopumā nosūtīto lietu joprojām turpinās tiesvedība. Turklāt dažās lietās tiesvedība turpinās kopš 2005.-2008.gada.

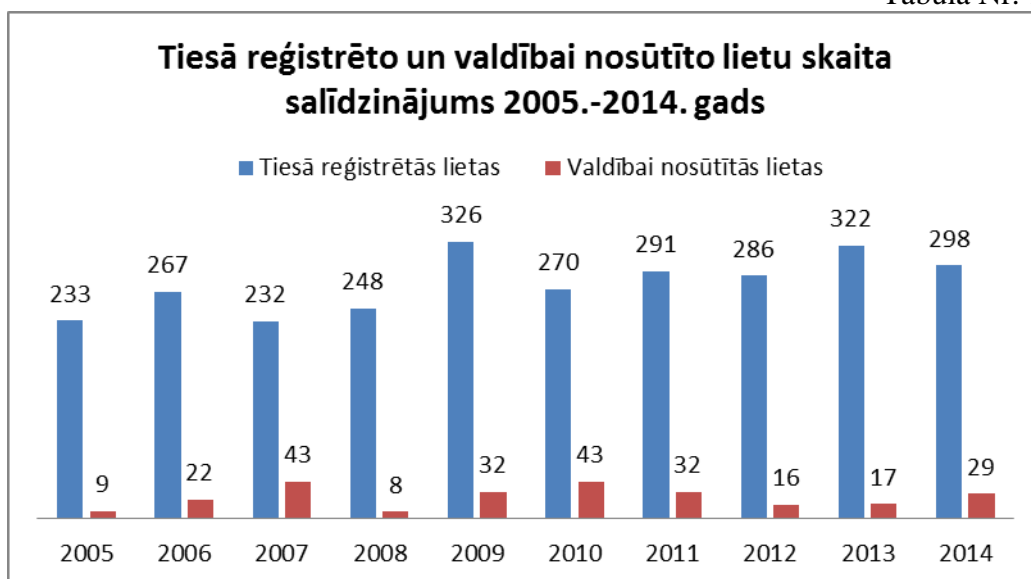
17. Kopš Konvencijas spēkā stāšanās Latvijā 1997.gada 27.jūnijā, Tiesa ir lūgusi sniegt Latvijas valdības pozīciju 308 lietās³, no kurām 29 lietas tika saņemtas 2014.gadā⁴.

³ Šie dati attiecināmi uz laika posmu līdz 2014.gada 31.decembrim.

Tādējādi, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, 2014.gadā Latvijas valdībai atsūtīto jauno lietu skaits ir gandrīz divkārtšojies. Jāatgādina, ka Latvijas valdībai apsverumu sniegšanai tiek nosūtīta tikai neliela daļa no sūdzībām, kas iesniegtas Tiesā, savukārt lielākā daļa sūdzību tiek noraidītas, valdības viedokli nelūdzot.

18. Saskaņā ar Tiesas apkopotiem statistikas datiem⁵, 2014.gadā Tiesa tālākai izlemšanai nodeva 298 lietas (vienam tiesnesim, trīs tiesnešu komitejai vai septiņu tiesnešu palātai) ar sūdzībām par iespējamiem Konvencijas vai tās protokolu pārkāpumiem Latvijā. Viens no iemesliem, kādēļ 2014.gadā ir sarucis tālākai izskatīšanai nodoto lietu skaits, ir stingrāku prasību noteikšana iesniedzējiem par to, kādi dokumenti ir pievienojami sūdzībai (Tiesas Reglamenta 47.pants).
19. Kopā 2014.gada 31.decembrī Tiesā izskatīšanu gaidīja 332 lietas ar sūdzībām par iespējamiem Konvencijas vai tās protokolu pārkāpumiem Latvijā, no kurām 154 lietas jeb 46% ir nodotas izskatīšanai vienam tiesnesim; 99 lietas jeb 30% izskatīšanai Tiesas palātai septiņu tiesnešu sastāvā vai trīs tiesnešu komitejai; 68 lietas jeb 21% ir nosūtītas valdībai pārstāvības pozīcijas sniegšanai, un 11 lietas jeb 3% ir atzītas par pieņemamām izskatīšanai pēc būtības. No jau reģistrētajām lietām, tai skaitā iepriekšējos gados, 2014.gadā Tiesa noraidīja 484 pieteikumus.
20. Tiesā reģistrēto un valdībai nosūtīto lietu skaita salīdzinājums ir attēlots Tabulā Nr. 1.

Tabula Nr. 1

⁴ *Klopcovs (III) pret Latviju, Nassr Allah pret Latviju, O.G.(II) pret Latviju, Sļadzevskis pret Latviju, Arackis pret Latviju, M.K. pret Latviju, Tuziks pret Latviju, Rungainis pret Latviju, S.N. un T.D. pret Latviju, Alekseeva pret Latviju, Cvečkovskis pret Latviju, Ozols pret Latviju, Kaulakans pret Latviju, Fjodorovs pret Latviju, Seļežņova pret Latviju, Bačilova pret Latviju, Kirjaņenko pret Latviju, Andersone pret Latviju, Suleīmanova pret Latviju, Frolova pret Latviju, Zikovs pret Latviju, Tučs pret Latviju, Vaščenkovs pret Latviju, Miķelsons pret Latviju, Daņilovs pret Latviju, Krogertas pret Latviju, Seminaristovs pret Latviju, Čamans un Timofejeva pret Latviju, Balajevs pret Latviju.*

⁵ Tiesas 2014.gada pārskati pieejami:

http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=reports&c=#n1347956767899_pointer

21. Tāpat kā iepriekšējos gados, arī 2014.gadā no Tiesas saņemtajās lietās vislielāko īpatsvaru sastādīja sūdzības par tiesību uz taisnīgu tiesu (Konvencijas 6.pants) iespējamiem pārkāpumiem Latvijā dažādos aspektos: tiesvedības ilgums civilprocesā un administratīvajā procesā, procesa taisnīgums un pušu līdztiesība, kā arī tiesības uz aizstāvību kriminālprocesā. Kaut arī lielākā daļa sūdzību skar tiesību uz taisnīgu tiesu aspektus, kuros jau pastāv Tiesas labi iedibināta judikatūra, dažās sūdzības ir iekļauti arī līdz šim neskatīti jautājumi, piemēram, par tiesvedības ilgumu administratīvajās tiesās.
22. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, 2014.gadā ir pieaudzis sūdzību skaits par tiesību uz personisko brīvību un drošību pārkāpumiem (Konvencijas 5.pants), kas no 2014.gadā saņemtajām ir proporcionāli otrā lielākā sūdzību kategorija. Proti, tās ir sūdzības par apcietinājuma pamatojumu un tiesiskuma kontroli kriminālprocesā, kā arī sūdzības par aizturēšanas pamatojumu un kontroli saistībā ar medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu, par ievietošanu sociālās aprūpes centrā un par aizturēšanu imigrācijas kontekstā.
23. Līdzīgi kā iepriekšējos gados, joprojām tiek saņemtas sūdzības par valsts amatpersonu iespējamo vardarbību un iespējamās vardarbības izmeklēšanas efektivitātes trūkumu, kā arī par iespējamo apdraudējumu pilsonības zemē personas izraidīšanas gadījumā (Konvencijas 3.pants). Atšķirībā no 2013.gada 2014.gadā ir saņemtas arī sūdzības par tiesībsargājošo iestāžu darbību atbilstību Konvencijas 8.pantā ietvertajām garantijām uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību kratīšanas un izraidīšanas kontekstā. Joprojām ir aktuāls jautājums par personas tiesību uz vārda brīvību ierobežošanas pamatotību un samērīgumu (Konvencijas 10.pants).
24. Visbeidzot, 2014.gadā Latvijas valdības apsvērumu sniegšanai ir saņemtas sūdzības, kas skar līdz šim neskatītus vai maz vērtētus jautājumus, piemēram, ārvalstnieku izraidīšana (Konvencijas 7.protokola 1.pants) un personu pārvietošanās brīvība (Konvencijas 4.protokola 2.panta 1.punkts).
25. Atšķirībā no iepriekšējiem gadiem, nevienā no 2014.gadā Tiesas nosūtītajām lietām netika saņemts trešās puses lūgums iesaistīties lietā saskaņā ar Konvencijas 36.panta 2.punktu. Vienlaikus jāatzīmē, ka 2014.gada janvārī Tiesa apmierināja Čehijas nevalstiskās organizācijas *the League of Human Rights (LIGA)* lūgumu iesaistīties un sniegt apsvērumus Tiesā izskatāmajā lietā *Galviņš pret Latviju*, kas Latvijas valdībai tika nosūtīta 2013.gadā. 2014.gadā Tiesa nav lēmusi par pagaidu aizsardzības pasākumu (*interim measures*) noteikšanu saskaņā ar Tiesas Reglamenta 39.punktu.
26. Papildus valdības pārstāvības pozīcijas sagatavošanai un iesniegšanai Tiesā kopumā 26 lietās, 2014.gadā Pārstāvis iesniedza Tiesai valdības turpmākos apsvērumus un apsvērumus par taisnīgu atlīdzību 21 lietā, kā arī sagatavoja informatīvos ziņojumus Ministru kabinetam par tiesvedības procesā esošajām lietām. Lai gan 2014.gadā, līdzīgi kā 2013.gadā, nevienā lietā netika apstiprināts mierizlīgums vai vienpusējā deklarācija, 2014.gadā Pārstāvis uzsāka darbu pie šī procesa kopumā sešās lietās.

I.2. TIESAS PIENĒMTIE NOLĒMUMI

27. Tiesas secinājumi par iesniegtajām sūdzībām tiek noformēti lēmumu vai spriedumu formā. Lai gan pašas Tiesas statistikas apkopojumos lēmumiem tiek piešķirta neliela uzmanība, arī tie veido Tiesas judikatūru, kas dažkārt valstij-atbildētājam ir pat svarīgāka nekā judikatūra, kuru veido spriedumi. Piemēram, ja valstī izveidoto tiesību aizsardzības mehānismu Tiesa atzīst par efektīvu, taču persona to nav izmantojusi, pirms iesniegt sūdzību Tiesā, šie Tiesas secinājumi būs ietverti lēmumā par sūdzības noraidīšanu, nevis spriedumā. Tādēļ šī ziņojuma B.daļā tiek analizēti gan Tiesas spriedumi, gan lēmumi.
28. Kopš Konvencijas spēkā stāšanās Latvijā, Tiesa kopā ir pieņēmusi 246⁶ nolēmumus Latvijas lietās. Lielāko proporciju sastāda 113 lēmumi⁷, kuros sūdzības tikušas noraidītas kā nepieņemamas tālākai izskatīšanai, vai lietas tikušas svītrotas no Tiesā izskatāmo lietu saraksta, jo iesniedzēji nevēlējās uzturēt savu sūdzību, vai lieta tika atrisināta nacionālajā līmenī. Tiesa ir pieņēmusi 41 lēmumu, apstiprinot mierizlīgumu vai vienpusējo deklarāciju un piešķirot iesniedzējiem taisnīgu atlīdzību. No kopumā Tiesas pieņemtajiem 92 spriedumiem Latvijas lietās⁸, 14 lietās nav konstatēts neviens Konvencijas vai tās protokolu pantu pārkāpums⁹.
29. Augšminētais ļauj secināt, ka 2014.gada nogalē valstij „labvēlīgo” nolēmumu skaits, salīdzinājumā ar lietām, kurās Tiesa ir konstatējusi vienu vai vairākus Konvencijas vai tās protokolu pārkāpumus (tai skaitā lietām, kurās noslēgts mierizlīgums vai apstiprināta vienpusējā deklarācija), ir nedaudz lielāks.
30. 2014.gada ietvaros Tiesa kopumā ir pieņēmusi 34 nolēmumus: 19 spriedumus¹⁰ (viens no tiem Tiesas Lielās palātas spriedums par taisnīgu atlīdzību¹¹) un 15 lēmumus¹², kopumā atlīdzībās piešķirot 1 330 640 eiro, no kuriem 1 210 664 eiro veido atlīdzība par materiālo kaitējumu, 96 500 eiro par morālo kaitējumu, savukārt 23 476 eiro ir atlīdzība par tiesāšanās izdevumiem. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, kopējais 2014.gadā Tiesas pieņemto nolēmumu skaits Latvijas lietās lielā mērā ir saglabājies nemainīgs, tomēr ievērojami pieaudzis tieši spriedumu skaits, proti, salīdzinājumā ar 2013.gadu, 2014.gadā Tiesas pieņemto spriedumu skaits ir gandrīz divkārtšojies. Tāpat ir pieaudzis to spriedumu skaits, kuros Tiesa nav konstatējusi pārkāpumu¹³.

⁶ Šie dati attiecināma uz laika posmu līdz 2014.gada 31.decembrim.

⁷ Tiesas lēmumu pieņemšanas un publicēšanas datumi atšķiras; šajā pārskatā ir minēti tie lēmumi, kuri tikuši publicēti līdz 2014.gada 31.decembrim.

⁸ Šis skaitlis atspoguļo spēkā stājušos Tiesas spriedumu skaitu galīgajā instancē, kā arī ietver septiņus spriedumus, kuri 2014.gada 31.decembrī vēl nebija stājušies spēkā.

⁹ Divi no minētajiem spriedumiem 2014.gada 31.decembrī vēl nebija stājušies spēkā.

¹⁰ Lietās *Veiss pret Latviju*, *Cēsniņš pret Latviju*, *Sapožkovs pret Latviju*, *Bērziņš pret Latviju*, *Avotiņš pret Latviju*, *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju*, *Djundiks pret Latviju*, *Ternovskis pret Latviju*, *L.H. pret Latviju*, *A.K. pret Latviju*, *Petrova pret Latviju*, *Čalovskis pret Latviju*, *O.G. pret Latviju*, *Y. pret Latviju*, *Urtāns pret Latviju*, *Emars pret Latviju*, *Liepiņš pret Latviju*, *Taraneks pret Latviju* un *S.Dmitrijevs pret Latviju*.

¹¹ Lietā *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju*.

¹² Lēmumi lietās, kuri tikuši publicēti līdz 2014.gada 31.decembrim: *Mārtiņkrists pret Latviju*, *Antonovs pret Latviju*, *Maļinovskis pret Latviju*, *Bērziņš pret Latviju*, *Jegorovs pret Latviju*, *Brūzītis pret Latviju*, *Kuzmans un Jankauska pret Latviju*, *M.K. pret Latviju*, *Arackis pret Latviju*, *Merzaļijevs pret Latviju*, *Spūlis un Vaškevičs pret Latviju*, *Yelverton Investments B.V. un citi pret Latviju*, *Simanovičs pret Latviju*, *Kočeģarovs un citi pret Latviju*, *Larionovs un Tess pret Latviju*.

¹³ Spriedums lietā *Y. pret Latviju* stājās spēkā 2015.gada 21.janvārī, bet spriedums lietā *Avotiņš pret Latviju* ir pārsūdzēts un atrodas izskatīšanā Tiesas Lielajā palātā.

31. Lietu kategoriju, kurās Tiesa nesaskatīja Konvencijas pārkāpumu, veido sūdzības par tiesību uz taisnīgu tiesu iespējamiem pārkāpumiem, kā arī sūdzības, kas saistītas ar personas brīvības ierobežošanas apstākļiem. Savukārt lielākā daļa no 2014.gadā pieņemtajos spriedumos konstatējām problēmām, piemēram, tiesības uz taisnīgu tiesu, aizturēšanas/apcietinājuma pamatotība un kontrole, kā arī valsts amatpersonu rīcība un sūdzību par amatpersonu rīcību efektīvas izmeklēšanas trūkums, Tiesa jau bija identificējusi iepriekš.
32. Tomēr arī 2014.gadā Tiesas judikatūra Latvijas lietās ir turpinājusi attīstīties, paplašinot gan Tiesas spriedumos, gan Tiesas lēmumos izvērtēto jautājumu loku, piemēram, atzīstot personas privātās dzīves nepamatotu ierobežošanu saistībā ar pārkāpumiem medicīnas jomā (*L.H. pret Latviju, Petrova pret Latviju un A.K. pret Latviju*). Nozīmīgi ir arī Tiesas nolēmumi saistībā ar pielaidi valsts noslēpumam (spriedums lietā *Ternovskis pret Latviju* un lēmums lietā *Spūlis un Vaškevičs pret Latviju*). Tāpat Tiesa pirmo reizi ir vērtējusi sūdzības, kas izriet no Latvijas pilsoņa izdošanas tiesāšanai ārvalstī (spriedums lietā *Čalovskis pret Latviju*). Visbeidzot kā Latvijai vēsturiski ļoti svarīgs ir jāatzīmē Tiesas lēmums lietā *Larionovs un Tess pret Latviju*.
33. Par katru Tiesas pieņemto spriedumu, kurā tiek konstatēts Konvencijas vai tās Protokolu pārkāpums, Pārstāvis gatavo informatīvo ziņojumu Ministru kabinetam, kuri tiek saskaņoti ar atbildīgajām valsts institūcijām un kurā tiek sniegts īss pārskats par lietas virzību Tiesā, faktiskajiem apstākļiem, Tiesas secinājumiem un identificētajām problēmām, piedāvājot un ierosinot pasākumus sprieduma izpildei un līdzīgu pārkāpumu novēršanai, kas var būt gan grozījumi tiesiskajā regulējumā, gan izmaiņas pastāvošajā praksē. Tāpat par katru Tiesas pieņemto nolēmumu Pārstāvis gatavo informatīvu apkopojumu, kurš tiek publicēts Ārlietu ministrijas, Pārstāvja Biroja un Augstākās tiesas tiešsaistes vietnēs, tādējādi informējot sabiedrību par Tiesas judikatūras attīstību Latvijas lietās, Tiesas vērtējumu un secinājumiem, kā arī veicinot plašāku diskusiju.
34. Tabulā Nr. 2 ir atspoguļoti statistikas dati par Tiesas pieņemto spriedumu un lēmumu skaita dinamiku laika posmā no 2010. līdz 2014.gadam.

Tabula Nr. 2

	2010	2011	2012	2013	2014
Spriedumu skaits kopā	4	12	14	10	19
Spriedumi, kuros konstatēti pārkāpumi	3	10	10	10	16 ¹⁴
Spriedumi, kuros nav konstatēti pārkāpumi	1	2	4	0	2
Lēmumi, ar kuriem sūdzības noraidītas pēc valdības pozīcijas saņemšanas (t.sk., ja iesniedzēji vairs nevēlas uzturēt savu sūdzību)	16	12	18	14	14
Lēmumi, ar kuriem apstiprināti mierizlīgumi, vienpusējās deklarācijas	7	4	3	0	0

¹⁴ Spriedums lietā *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju* attiecas vienīgi uz jautājumu par taisnīgas atlīdzības apmēru.

I.2.1. Lēmumi par sūdzību noraidīšanu jeb nepieņemšanu izskatīšanai pēc būtības un lēmumi par lietu svītrosānu

35. Kā jau minēts iepriekš, proporcionāli lielāko Tiesas pieņemto nolēmumu skaitu sastāda lēmumi, ar kuriem sūdzības tikušas noraidītas kā nepieņemamas tālākai izskatīšanai saskaņā ar Konvencijas 35.pantu, un lēmumi, kas svītros lietas no Tiesā izskatāmo lietu saraksta saskaņā ar Konvencijas 37.panta 1.punktu, jo iesniedzēji nevēlējās uzturēt savu sūdzību vai lieta jau ir atrisināta nacionālajā līmenī. 2014.gadā Tiesa pieņēma 15 lēmumus¹⁵, ar kuriem Tiesā iesniegtās sūdzības tika noraidītas vai svītrotas no Tiesā izskatāmo lietu saraksta. Tā kā Tiesas pieņemtie lēmumi ir galīgi un nepārsūdzami, tad šajās lietās tiesvedība ir pilnībā izbeigta.
36. Ņemot vērā, ka trijos no 2014.gadā pieņemtajiem lēmumiem Tiesa bija apvienojusi vairākas, sākotnēji atsevišķi uzsāktas lietas (*Spūlis un Vaškevičs pret Latviju, Kočegarovs un citi pret Latviju, Larionovs un Tess pret Latviju*), tad kopumā 2014.gadā izbeigto lietu skaits ir lielāks, salīdzinot ar pieņemto lēmumu skaitu, proti, ar 15 lēmumiem ir izbeigta tiesvedība 19 lietās.
37. No augšminētajiem 15 lēmumiem, deviņos gadījumos Tiesa atzina, ka iesniedzēju sūdzības nav pieņemamas izskatīšanai pēc būtības¹⁶; turklāt vienu no šīm deviņām lietām Tiesa noraidīja, nelūdzot Latvijas valdības pozīciju¹⁷. Šajās lietās iemesls sūdzību noraidīšanai bija nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu neizmēšana, proti, iesniedzēji nebija vērsušies administratīvajā tiesā (lietās par apstākļiem, režīmu, izturēšanos, medicīnisko aprūpi, kas saistīti ar personas brīvības ierobežošanu) vai Satversmes tiesā (lietā par Latvijas Kriminālkodeksa regulējums); sūdzības tika atzītas par acīmredzami nepamatotām, vai iesniedzējs nebija uzskatāms par „pārkāpuma upuri” Konvencijas izpratnē. Fakts, ka Tiesa noraida lietu, neprasot valdības pozīciju, liecina par to, ka atsevišķu sūdzību kategorijās pastāv jau labi iedibināta Tiesas judikatūra.
38. Savukārt sešās lietās Tiesa 2014.gadā pieņēma lēmumu par lietu svītrosānu no izskatāmo lietu saraksta, jo pēc valdības pozīcijas iesniegšanas sūdzības iesniedzēji vairs neuzturēja savu sūdzību, vai arī sūdzība bija atrisināta nacionālajā līmenī.¹⁸ Ņemot vērā, ka saskaņā ar Tiesas Reglamenta 43.pantu, svītros lietu Tiesa joprojām var lemt par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu, lietā *Yelverton Investments B.V. un citi pret Latviju* Tiesa daļēji apmierināja iesniedzēju prasību par tiesāšanās izdevumu kompensāciju, piespriežot 5 000 eiro.
39. Izvērstāka informācija par Tiesas 2014.gadā pieņemtajiem lēmumiem ir apkopota ziņojuma pielikumā.

¹⁵ Lēmumi, kuri tikuši publicēti līdz 2014.gada 31.decembrim.

¹⁶ *Antonovs pret Latviju, Maļinovskis pret Latviju, Bērziņš pret Latviju, Jegorovs pret Latviju, Merzaļijevs pret Latviju, Spūlis un Vaškevičs pret Latviju, Simanovičs pret Latviju, Kočegarovs un citi pret Latviju, Larionovs un Tess pret Latviju.*

¹⁷ *Bērziņš pret Latviju.*

¹⁸ *Mārtiņkrists pret Latviju, Brūzītis pret Latviju, Kuzmans un Jankauska pret Latviju, M.K. pret Latviju, Arackis pret Latviju, Yelverton Investments B.V. un citi pret Latviju.*

I.2.2. Tiesas spriedumi

40. No kopumā Tiesas kopš 1997.gada pieņemtajiem 92 spriedumiem Latvijas lietās, 2014.gadā tika pieņemti 19 spriedumi – 18 Tiesas Palātas spriedumi¹⁹ un viens Tiesas Lielās palātas spriedums, izlemjot jautājumu par taisnīgas atlīdzības apmēru²⁰ – kas gandrīz divkārt pārsniedz 2013.gadā pieņemto spriedumu skaitu. No 2014.gadā pasludinātajiem spriedumiem līdz 2014.gada 31.decembrim spēkā nebija stājušies septiņi spriedumi: lietā *Avotiņš pret Latviju, Y. pret Latviju, Urtāns pret Latviju, Emars pret Latviju, Liepiņš pret Latviju, Taraneks pret Latviju* un *S.Dmitrijevs pret Latviju*.
41. 2014.gadā pasludinātajos 16 spriedumos, kuros tika konstatēti Konvencijas pārkāpumi, no kopējā šajos spriedumos Tiesas vērtēto sūdzību skaita aptuveni trešā daļa no iesniedzēju sākotnējām sūdzībām tika noraidītas pēc valdības pozīcijas saņemšanas, spriedumā konstatējot Konvencijas pārkāpumus tikai par atsevišķiem jautājumiem, kas savukārt ietekmē Tiesas piespriedes kompensācijas apmēru.
42. Apkopojot Tiesas secinājumus spriedumos, kuros konstatēts Konvencijas pārkāpums, 2014.gadā lielāko kategoriju veido sūdzības par Konvencijas 6.pantā garantēto tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumiem (civilprocesa ilgums, pierādījumu pieļaujāmība kriminālprocesā, pušu līdztiesības princips, pieeja tiesai, taisnīga tiesa)²¹. Līdzīgi kā 2013.gadā, kā atsevišķu kategoriju var izdalīt spriedumus, kuros Konvencijas 3.panta pārkāpuma konstatēšanas pamatā ir valsts amatpersonu iespējamā vardarbība vai faktiskā rīcība, kā arī ar to saistīto sūdzību izmeklēšanas efektivitāte Latvijā²². Izmeklēšanas efektivitātes trūkums ir bijis arī par iemeslu Konvencijas 2.panta pārkāpuma konstatēšanai (tikai procesuālais aspekts)²³. Tomēr, salīdzinot ar 2013.gadu, 2014.gadā Tiesa vienā lietā iesniedzējas sūdzību par valsts amatpersonu rīcību un efektīvu tiesību aizsardzības līdzekļu trūkumu ir noraidījusi (*Y. pret Latviju*).
43. Vairākās lietās Tiesa ir konstatējusi Konvencijas 5.panta pārkāpumus, atzīstot aizturēšanas un apcietinājuma pamatotības un kontroles trūkumu personas apcietināšanas un medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanas gadījumā²⁴. 2014.gadā Tiesa pirmo reizi pēc būtības vērtēja sūdzības par pieļautajiem pārkāpumiem medicīniskās aprūpes jomā Konvencijas 8.panta kontekstā, atzīstot, ka ir notikusi nepamatota iejaukšanās personas privātajā dzīvē²⁵. Tāpat Tiesa ir konstatējusi nepamatotu iejaukšanos personas privātajā dzīvē saistībā ar tiesībsargājošo institūciju veikto darbību (kratišana, telefonsarunu noklausīšanās)²⁶.
44. Vienā no Tiesas Palātas 2014.gadā pasludinātajiem spriedumiem, proti, lietā *Djundiks pret Latviju*, Latvijas valdība iesniedza Tiesā lūgumu par lietas nodošanu izskatīšanai Tiesas Lielajā palātā saskaņā ar Konvencijas 43.pantu, tomēr šis lūgums netika

---

¹⁹ *Veiss pret Latviju, Cēsniņš pret Latviju, Sapožkovs pret Latviju, Bērziņš pret Latviju, Avotiņš pret Latviju, Djundiks pret Latviju, Ternovskis pret Latviju, L.H. pret Latviju, A.K. pret Latviju, Petrova pret Latviju, Čalovskis pret Latviju, O.G. pret Latviju, Y. pret Latviju, Urtāns pret Latviju, Emars pret Latviju, Liepiņš pret Latviju, Taraneks pret Latviju, S.Dmitrijevs pret Latviju.*

²⁰ *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju.*

²¹ *Veiss pret Latviju, Cēsniņš pret Latviju, Ternovskis pret Latviju, Taraneks pret Latviju, Liepiņš pret Latviju.*

²² *Sapožkovs pret Latviju, Bērziņš pret Latviju, Djundiks pret Latviju.*

²³ *Emars pret Latviju.*

²⁴ *Djundiks pret Latviju, O.G. pret Latviju, Čalovskis pret Latviju, Urtāns pret Latviju.*

²⁵ *L.H. pret Latviju, Petrova pret Latviju, A.K. pret Latviju.*

²⁶ *Taraneks pret Latviju.*

apmierināts. Līdzīgi Tiesa noraidīja iesniedzēja apelācijas sūdzību lietā *Čalovskis pret Latviju*. Savukārt lietā *Avotiņš pret Latviju* Tiesa apmierināja iesniedzēja lūgumu par lietas nodošanu izskatīšanai Tiesas Lielajā palātā, nozīmējot tiesas sēdi uz 2015.gada 8.aprīli. Šīs lietas pamatā ir sūdzība par tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu saistībā ar ārvalsts tiesas sprieduma atzīšanu un izpildi Latvijā, piemērojot Eiropas Savienības tiesības, proti, Briseles I Regulu. Trešās puses statusā, atbilstoši Konvencijas 36.panta 2.punktam, lietā ir iesaistījusies Igaunijas valdība un Eiropas Komisija; Tiesa ir aicinājusi lietā iesaistīties arī Kipras valdību. Iepriekšminētais liecina par arvien lielāku Konvencijas sistēmas un Eiropas Savienības tiesību mijiedarbību, un par to, ka Tiesas judikatūra šajā sfērā turpina attīstīties.

45. 2014.gadā Tiesas Lielā palāta pasludināja spriedumu lietā *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju*, izlemjot jautājumu par iesniedzējiem piespriežamās atlīdzības apmēru saskaņā ar Konvencijas 41.pantu. Šajā lietā strīds bija par nekustamo īpašumu atsavināšanu un šī ir pirmā lieta pret Latviju, kur spriedums pēc būtības tika pieņemts jau 2012.gadā, bet jautājums par kompensācijas apmēru tika atlikts līdz tā izlemšanai 2014.gada martā.
46. 2014.gadā pasludinātajos Tiesas nolēmumos kopumā piešķirtas kompensācijas 1 330 640 eiro apmērā. Vislielāko 2014.gadā Tiesas piespriesto kompensāciju proporciju veido lietā *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju* piespriestā kompensācija, kur kopējā atlīdzības summa (tajā ietilpst gan kompensācija par mantiskajiem zaudējumiem abiem iesniedzējiem, gan kompensācija par nemantisko kaitējumu un par tiesāšanās izdevumiem) bija 1 219 664 eiro. Aprēķinot materiālās kompensācijas apmēru Tiesa ņēma vērā inflāciju (94,3 %) par laika posmu no 1997.gada līdz 2012.gadam, kas veido divas trešdaļas no aprēķinātās materiālās kompensācijas. Salīdzinājumam, 2014.gadā piespriesto kompensāciju apmērs pārējās lietās bija 110 976 eiro. Turklāt lietā *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju* piespriestā kompensācija vairāk nekā divkārti pārsniedz arī to summu, ko no 2000.gada līdz 2013.gada 31.decembrim Latvijas valsts bija samaksājusi kompensācijās saistībā ar procesiem Tiesā (508 517 eiro)²⁷. Kopumā līdz 2014.gada 31.decembrim Tiesa kompensācijās ir piespriedusi 1 839 157 eiro. Jāuzver, ka Tiesas piespriestās kompensācijas apmēru ietekmē Tiesas konstatēto pārkāpumu skaits un raksturs, iesniedzēju skaits konkrētajā lietā un tas, cik ilgi lieta atradusies izskatīšanā Tiesā. Kā liecina spriedums lietā *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju*, tad lietas, kurās ir strīds par īpašuma tiesībām Konvencijas 1.protokola 1.panta kontekstā, Tiesas piespriesto kompensāciju apmēri būs ievērojami lielāki salīdzinājumā ar citu kategoriju lietām, lielākoties uz Tiesas piespriestās atlīdzības par materiālajiem zaudējumiem rēķina.
47. Izvērstāka informācija par Tiesas 2014.gadā pieņemtajiem spriedumiem ir ietverta ziņojuma pielikumā.

I.3. TIESAS NOLĒMUMU IZPILDE

48. Pēc Tiesas sprieduma spēkā stāšanās tas tiek nodots Tiesas spriedumu izpildes uzraudzības institūcijai, proti, Eiropas Padomes Ministru Komitejai, kas izvērtē, vai nacionālajā līmenī veiktie pasākumi Tiesas nolēmumā identificēto problēmu novēršanai

---

²⁷Ieskaitītot arī summas, kuras Latvija izmaksājusi, Tiesai apstiprinot mierizlīgumus un vienpusējās deklarācijas.

(Tiesas piespriedās atlīdzības izmaksa, individuālie un vispārējie pasākumi) ir pietiekami, un pieņem galīgo rezolūciju par nolēmuma izpildi. Tiesas nolēmumu izpilde ir pakļauti stingri noteiktiem termiņiem: sešu mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā valstij-atbildētājam ir jāsniedz rīcības plāns (*Action plan*), norādot uz nepieciešamajiem pasākumiem konkrētā sprieduma izpildei, indikatīviem izpildes termiņiem, iespējamiem izpildi kavējošiem apstākļiem. Ja valdība uzskata, ka nolēmuma izpildei nepieciešamie pasākumi jau ir veikti, tiek sagatavots un iesniegts rīcības ziņojums (*Action report*).

49. Šobrīd Eiropas Padomes Ministru Komiteja uzrauga Tiesas spriedumu izpildi 54 Latvijas lietās. Viena no lielākajām izpildē esošo spriedumu kategorija ir lietas par apstākļiem un režīmu brīvības atņemšanas vietās, sūdzībām par valsts amatpersonu vardarbību un to efektīvu izmeklēšanu, un atbilstošu nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu trūkumu (Konvencijas 3. un 13.pants). Otru lielāko grupu veido spriedumi par tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumiem (Konvencijas 6.pants) – civilprocesa un kriminālprocesa ilgums, tiesības un pieeju tiesai un taisnīgu tiesu, pierādījumu pieļaujamība, pušu līdztiesība. Kā trešo lielāko spriedumu kategoriju var izdalīt lietas, kas saistītas ar pirmstiesas apcietinājuma tiesiskumu, ilgumu, pamatotības kontroles trūkumu, rīcībnespējīgu personu prettiesisku ievietošanu psihiatriskajā slimnīcā vai sociālās aprūpes centrā (Konvencijas 5.pants). Joprojām izpildes procesā atrodas spriedumi, kuros pārkāpuma iemesls bija iesniedzēju tiesību vērsties ar pieteikumu Tiesā nepamatota ierobežošana (Konvencijas 34.pants) un privātās dzīves ierobežošana saistībā ar korespondences kontroli brīvības atņemšanas vietās (Konvencijas 8.pants). Visbeidzot, spriedumu izpildei 2014.gadā ir nodota jauna lietu kategorija, kas saistīta ar pārkāpumu medicīniskās aprūpe jomā.
50. Līdzīgi kā 2013.gadā, arī 2014.gadā turpināja pieaugt Pārstāvja darba apjoms spriedumu izpildes jomā, kas izskaidrojams gan ar Tiesas pieņemto nolēmumu skaita ievērojamo pieaugumu 2014.gadā, gan spriedumu izpildes uzraudzības pilnveidošanai īstenotajām reformām, nosakot striktus termiņus un prasības informācijas sniegšanai par Tiesas pieņemto nolēmumu izpildi. 2014.gadā turpinājās darbs pie jau iesniegto rīcības ziņojumu aktualizēšanas un rīcības ziņojumu sagatavošanas par Tiesas iepriekšējos gados pieņemto spriedumu izpildi. Rezultātā 2014.gadā, sadarbojoties ar atbildīgajām valsts institūcijām, tika sagatavoti, atjaunoti un iesniegti Eiropas Padomes Ministru Komitejā rīcības ziņojumi vai rīcības plāni par Tiesas spriedumu izpildi 24 lietās²⁸.
51. 2014.gadā Tiesas nolēmumu izpilde tika pabeigta lietās *Ādamsons pret Latviju* un *Longa Yonkeu pret Latviju*²⁹.
52. Spriedumu izpildes ietvaros nacionālajā līmenī, papildus Ministru kabinetā iesniegtajiem informatīvajiem ziņojumiem, Pārstāvis informē atbildīgās valsts institūcijas par Tiesas konstatētajām problēmām un secinājumiem par to kompetencē

---

²⁸ *Ādamsons pret Latviju, Baltiņš pret Latviju, Baņņikovs pret Latviju, Bērziņš pret Latviju, Blumberga pret Latviju, Cēsnieks pret Latviju, Čistjakovs pret Latviju, Čuprakovs pret Latviju, D.F. pret Latviju, Estriht pret Latviju, Grimailovs pret Latviju, Holodenko pret Latviju, Marina pret Latviju, Mihailovs pret Latviju, Miholapa pret Latviju, Nagla pret Latviju, Raudevs pret Latviju, Sapožkovs pret Latviju, Shannon pret Latviju, Sorokins un Sorokina pret Latviju, Timofejevi pret Latviju, Veiss pret Latviju, Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju, X pret Latviju.*

²⁹ *Ādamsons pret Latviju* (iesniegums Nr. 3669/03), 2008.gada 24.jūnija spriedums, 2014.gada 10.decembra rezolūcija CM/ResDH(2014)279 un *Longa Yonkeu pret Latviju* (iesniegums Nr. 57229/09), 2011.gada 15.novembra spriedums, 2014.gada 10.decembra rezolūcija CM/ResDH(2014)251.

esošajiem jautājumiem, nodrošina Latvijas lietās pieņemto Tiesas spriedumu tulkošanu latviešu valodā pēc to spēkā stāšanās un tulkojumu rediģēšanu, kas ir neatņemama spriedumu izpildes sastāvdaļa, kā arī rosina diskusiju par nepieciešamajiem grozījumiem un uzlabojumiem pastāvošajā tiesiskajā regulējumā un praksē. Piemēram, 2014.gadā Pārstāvis rosināja diskusiju par tiesību aizsardzības līdzekļiem sūdzībām par civilprocesa ilgumu, par grozījumiem Kriminālprocesa likumā saistībā ar izdošanas apcietinājumu, par metāla nožogojumu izmantošanu tiesas sēžu zālēs, par uzlabojumiem speciālo atļauju pieļaušanai valsts noslēpumiem izsniegšanas kārtībā, kā arī par nepieciešamajiem uzlabojumiem ieslodzīto personu iesniegumu izskatīšanā Veselības inspekcijā gadījumos, kas saistīti ar ieslodzīto personu nopietnu un akūtu saslimšanu.

53. Biroja darba apjoma salīdzinājums saistībā ar Latvijas interešu pārstāvību Tiesā laika posmā no 2010. līdz 2014.gadam ir atspoguļots Tabulā Nr. 3.

Tabula Nr. 3

	2010	2011	2012	2013	2014
Latvijas valdības pozīcijas sniegšanai saņemtās sūdzības	43	32	16	17	29
Latvijas valdības sniegtās pozīcijas	45	28	26	20	26
Latvijas valdības papildus sniegtie apsvērumi un apsvērumi par taisnīgu atlīdzību	24	29	30	18	21
Sagatavotie un valdībā izskatītie ziņojumi (tiesvedībā esošās lietas, spriedumi, mierizlīgumi)	30	24	25	25	22
Rīcības ziņojumi/plāni par spriedumu izpildi	0	1	6	21	24

II. PĀRSTĀVĪBA ANO

54. Pārstāvis, īstenojot Latvijas interešu pārstāvību ANO, veic šādas funkcijas:

- a) pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, sagatavo un iesniedz ANO vienā no tās oficiālajām darba valodām valdības pārstāvības pozīciju, kā arī sagatavo un iesniedz ANO valdības turpmākos apsvērumus;
- b) ja ANO pieņem lēmumu, kurā konstatēts kādas ANO konvencijas pārkāpums, iesniedz Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu ar ANO lēmuma izvērtējumu, norādot lēmuma izpildei nepieciešamos pasākumus;
- c) pamatojoties uz atbildīgo institūciju sniegto informāciju, sagatavo valdības pozīciju par ANO lēmuma izpildi, kurā konstatēts kādas ANO konvencijas pārkāpums, un atbild par minētās pozīcijas savlaicīgu iesniegšanu ANO, nodrošina lēmumu tulkošanu, publicēšanu un izplatīšanu;

- d) atbilstoši ANO vadlīnijām apkopo nacionālajā ziņojumā atbildīgo institūciju sniegto informāciju par ANO konvenciju izpildi Latvijā³⁰, nodrošina nacionālo ziņojumu tulkošanu un iesniegšanu ANO, un atbild par delegācijas nacionālā ziņojuma izskatīšanai ANO izveidošanu un apstiprināšanu Ministru kabinetā.
55. Kā apjomīgāko un nozīmīgāko darbu 2014.gadā, īstenojot pārstāvību ANO, jāmin Latvijas kārtējā nacionālā ziņojuma par 1966.gada Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām izpildi Latvijā 2004.-2010.gadā izskatīšana ANO Cilvēktiesību komitejā 2014.gada martā. Gatavojoties ziņojuma izskatīšanai, nacionālajā līmenī Pārstāvis nodrošināja delegācijas izveidošanu, bet ziņojuma izskatīšanas ietvaros ANO nodrošināja atbilžu sniegšanu uz komitejas ekspertu interesējošajiem jautājumiem. Pēc ziņojuma izskatīšanas Pārstāvis sagatavoja un nosūtīja ANO Cilvēktiesību komitejai papildus precizējošu informāciju, atbildot uz Cilvēktiesību komitejas sesijas laikā uzdotajiem jautājumiem, kā arī apkopoja un iesniedza Latvijas komentārus par komitejas noslēguma ieteikumu projektu. Pēc ANO Cilvēktiesību komitejas noslēguma secinājumu saņemšanas tie tika iztulkoti latviešu valodā, un gan paši ieteikumi, gan to tulkojums latviešu valodā tika publicēti Biroja tiešsaistes vietnē.
56. 2014.gadā tika uzsākts arī darbs pie divu apjomīgu nacionālo ziņojumu sagatavošanas: kārtējā ziņojuma par 1966.gada Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām izpildi Latvijā 2007.-2014.gadā un pie Latvijas Republikas nacionālo ziņojumu pamatdokumenta (CORE) aktualizēšanas, ņemot vērā ANO Spīdzināšanas novēršanas komitejas ieteikumu. Turpinājās arī ziņojuma par 1979.gada Konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā izstrāde, kā arī informācijas atjaunošana nacionālajā ziņojumā par 1965.gada Konvencijas par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu īstenošanu Latvijā. Visbeidzot, 2014.gadā tika uzsākts darbs pie atbilžu sagatavošanas par to ANO Spīdzināšanas novēršanas komitejas ieteikumu par 1984.gada Konvencijas pret spīdzināšanu un citādu cietsirdīgu, necilvēcīgu vai cilvēka cieņu pazemojošu apiešanos ieviešanas, kuriem komiteja bija noteikusi saīsinātu informācijas iesniegšanas termiņu. Jāuzsver, ka darbs pie nacionālo ziņojumu sagatavošanas ir ļoti laikietilpīgs, ņemot vērā nacionālo ziņojumu ievērojamo apmēru (vidēji 150 lpp.), viena ziņojuma ietvaros apskatāmo jautājumu loku, sniedzamo statistikas datu un to griezuma daudzveidību, kā arī iesaistīto valsts institūciju skaitu. Laikietilpīgs ir arī ziņojuma tulkošanas un rediģēšanas process. Diemžēl Biroja ierobežoto resursu dēļ, darba apjoma pieauguma saistībā ar pārstāvību Tiesā rezultātā un prasību sagatavot tūlītējas atbildes uz atsevišķiem ANO komiteju ieteikumiem, darbs pie jau uzsākto nacionālo ziņojumu pabeigšanas joprojām aizkavējas.
57. Visbeidzot, individuālo sūdzību izskatīšanas mehānismu ietvaros ANO Cilvēktiesību komiteja pēc ilgāka pārtraukuma 2014.gadā vērtēja pret Latviju iesniegto sūdzību lietā *O.K. pret Latviju*, 2014.gada 27.maijā to noraidot kā nepieņemamu tālākai izskatīšanai pēc būtības. Kopumā, laika posmā no 1992. līdz 2014.gada 31.decembrim ANO Cilvēktiesību komiteja bija pieņēmusi lēmumus piecās Latvijas lietās. Šī statistika liecina, ka šobrīd Latvijas iedzīvotāju vidū Tiesa ir ievērojami „populārāks”

---

³⁰ Pārstāvis ir atbildīgs par sekojošo Latvijai saistošu daudzpusējo līgumu cilvēktiesību jomā izpildi Latvijā: ANO 1965. gada Konvencija par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu, 1966. gada Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, 1966. gada Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām, 1979. gada Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu, 1984. gada Konvencija pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem, 1989. gada Konvencija par bērna tiesībām.

starptautiskais cilvēktiesību aizsardzības mehānisms individuālo sūdzību izskatīšanai, salīdzinājumā ar ANO ietvaros izveidotajiem.

III. CITI PĀRSTĀVJA DARBA VIRZIENI

58. Viens no svarīgākajiem Pārstāvja darbības virzieniem nacionālā līmenī, lai gan Noteikumi Nr.355 to tiešā veidā neparedz, ir aktīva sadarbība ar Latvijas valsts pārvaldes un tiesu sistēmas iestādēm. Šīs sadarbības mērķis ir veicināt izpratni par starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem, Tiesas judikatūru un tās attīstību ne tikai Latvijas lietās, bet arī plašākā mērogā, tādā veidā risinot ne tikai jau zināmās problēmas tiesiskajā regulējumā un praksē, bet arī ļaujot savlaicīgi identificēt un risināt potenciālās problēmas, tādējādi novēršot iespējamus cilvēktiesību pārkāpumus un jaunas sūdzības Tiesā, kuras izskatot, Tiesa konstatētu Konvencijas pārkāpumus.
59. Augšminētās sadarbības ietvaros Pārstāvis sniedz atzinumus un viedokļus, piedalās semināros un konferencēs, kā arī sadarbībā ar tiesām, valsts pārvaldes iestādēm un Latvijas Tiesnešu mācību centru iesaistās valsts amatpersonu un tiesu sistēmas darbinieku apmācības procesā, apkopo un analizē Tiesas judikatūru konkrētos jautājumos. Piemēram, 2014.gadā tika apkopota informācija par Tiesā izskatītajām lietām pret Latviju par iespējamo Konvencijas 8.panta pārkāpumu (tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību) saistībā ar tiesību aizsardzības iestāžu vai ieslodzījuma vietu amatpersonu darbību un par Tiesas praksi Konvencijas 10.panta un 11.panta kontekstā lietās par tiesību uz izteiksmes, pulcēšanās un biedrošanās brīvības ierobežošanu. Pēc Tieslietu ministrijas lūguma tika apkopta Tiesas prakse par tiesību uz piekļuvi tiesai ierobežošanu uz pirmsšķietamības pamata; par Tiesas spriedumiem, kur pārkāpumu pamatā bijušas tiesu vai tiesnešu pieļautās kļūdas tiesvedības procesā, kā arī par Tiesas nolēmumiem un tiesvedībā esošajām Latvijas lietām tiesību uz taisnīgu tiesu kontekstā.
60. Turpinot iepriekšējos gados uzsākto, arī 2014.gadā Pārstāvis aktīvi sadarbojās ar visu instanču tiesu varas iestādēm, tiekoties ar atsevišķu tiesu tiesnešiem, piemēram, Augstākajā tiesā, Rīgas apgabaltiesā, Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā un administratīvajā tiesā, atbildot uz viņus interesējošiem jautājumiem par cilvēktiesību aktualitātēm un Tiesas judikatūru. Tāpat Pārstāvis turpināja darboties kā lektors Latvijas Tiesnešu mācību centrā un iesaistījās to jautājumu identificēšanā, kuri Latvijas Tiesnešu mācību centram būtu jāiekļauj tiesnešu apmācību programmā 2015.gadā. Pirmo reizi 2014.gadā Bīriņu semināra ietvaros tika organizēta Vasaras skola tiesībsargājošām iestādēm par privātās dzīves aizsardzību vienas dienas garumā, kurā Pārstāvis piedalījās kā lektors.
61. Tāpat kā iepriekšējos gados, Pārstāvis turpināja sadarbību ar Rīgas Juridisko augstskolu, sniedzot lekciju bakalaura studiju programmas studentiem. Pārstāvis ar priekšlasījumiem uzstājās ikgadējā tiesībsarga konferencē un konferencē *Globālie, reģionālie un nacionālie mehānismi spīdzināšanas un nežēlīgas vai pazemojošas izturēšanās novēršanai: dalāmie pieredzē*. 2014.gadā tika uzsākta sadarbība ar Latvijas Starptautisko skolu, sniedzot skolas skolēniem vispārēju pārskatu par cilvēktiesībām. Starptautiskajā mērogā Pārstāvis uzstājās ar priekšlasījumu Oslo Universitātes un Eiropas Padomes rīkotajā konferencē par Tiesas ilgtermiņa nākotni.

62. Pārstāvja darbības virzienu un darba apjomu 2014.gadā arvien vairāk ietekmēja iesaiste Eiropas Savienības procesos, kas lielā mērā bija saistīta ar gatavošanos 2015.gada Latvijas prezidentūrai Eiropas Savienības Padomē. Pārstāvis turpināja sniegt viedokli par Eiropas Savienības tiesību normu projektu atbilstību starptautiskajiem cilvēktiesību principiem, uzsverot, ka mijiedarbība starp ar Konvenciju izveidoto cilvēktiesību aizsardzības sistēmu un Eiropas Savienības tiesībām arvien palielinās. Piemēram, Pārstāvis atkārtoti sniedza atzinumus par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, lai nostiprinātu nevainīguma prezumpcijas un tiesību piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā, par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā.
63. Kā ļoti apjomīgu un nozīmīgu darbu 2014.gadā nacionālajā līmenī jāmin konkursa uz Tiesas tiesneša amatu sagatavošana, proti, atlases komisijas izveidošana un apstiprināšana, komisijas nolikuma projekta izstrādāšana, atlases komisijas sēžu organizēšana un komisijas darba nodrošināšana.
64. Visbeidzot, 2014.gada 1.jūlijā Ministru kabinetā tika apstiprināti Pārstāvja Biroja izstrādātie noteikumi par Latvijas interešu pārstāvību starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās, aizstājot līdz tam Pārstāvja darbu reglamentējošos Ministru kabineta 1998.gada 17.marta noteikumus Nr.92 „Noteikumi par Ministru kabineta pārstāvēšanu starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās”. Ar jaunajiem noteikumiem būtiski tika uzlabota un precizēta noteikumos lietotā terminoloģija un struktūra, precizētas starptautiskās cilvēktiesību institūcijas, kurās Pārstāvis īsteno Latvijas interešu pārstāvību, kā arī precizēts pārstāvības apjoms un Pārstāvja pilnvaras.
65. 2014.gada nogalē tika uzsākts darbs pie likumprojekta *Grozījums likumā „Par Latvijas Republikas starptautiskajiem līgumiem”*, lai precizētu pilnvarojumu Ministru kabinetam izdot noteikumus, kas nosaka kārtību, kādā tiek nodrošināta Latvijas interešu pārstāvība starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās un tās personas funkcijas un tiesības, kura pārstāv Latvijas intereses.

III.1. SADARBĪBA AR NACIONĀLAJĀM INSTITŪCIJĀM

66. Līdzšinējā pieredze ir pierādījusi, ka viens no efektīvākajiem veidiem, kā pēc iespējas ātrāk novērst iespējamu Latvijas tiesību aktu neatbilstību Konvencijas normām un līdz ar to arī jaunu sūdzību nonākšanu Tiesā, ir atzinuma vai viedokļa sniegšana par tiesību aktu projektiem, kā arī iesaistīšanās starpministriju (starpinstitūciju) darba grupās, kas izstrādā tiesību aktu projektus vai lemj par nepieciešamajiem uzlabojumiem pastāvošajā regulējumā vai praksē, jo daudzās situācijās cilvēktiesību pārkāpumu novēršanai ir nevis jānosaka vai jāgroza spēkā esošais tiesiskais regulējums, bet gan jāveic uzlabojumi pastāvošajā praksē un jāveicina valsts amatpersonu attieksmes maiņa.
67. 2014.gadā Pārstāvis sagatavoja vairākus atzinumus un viedokļus par nacionālo tiesību normu vai tiesību aktu projektu atbilstību starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem, ekspertu līmenī piedalījās Saeimas komisiju un apakškomisiju sēdēs, Latvijas radio organizētajā diskusijā par piedāvāto grozījumu projektu Krimināllikuma 83¹. pantā, Satversmes aizsardzības biroja organizētajā sanāksmē par personas tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanu speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam izsniegšanas atteikuma pārsūdzības procesā, kā arī turpināja sadarbību ar nozares ministrijām, piedaloties

Tieslietu ministrijas pastāvīgās Krimināllikuma, Kriminālprocesa likuma, par Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumos konstatējam problēmām un Ģimenes tiesību modernizācijas darba grupu sanāksmēs. Tāpat Pārstāvja Biroja darbinieki turpināja piedalīties Iekšlietu ministrijas darba grupā par grozījumiem *Operatīvās darbības likumā*, Tieslietu ministrijas darba grupā par likumprojektu *Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedības procesā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likums*; Aizsardzības ministrijas darba grupā par grozījumiem likumā *Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli*, Labklājības ministrijas organizētās Dzimumu līdztiesības darba grupas sanāksmēs, kā arī sanāksmē par iespējamo Eiropas Padomes konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu parakstīšanu.

68. Pārskata periodā tika sagatavoti atzinumi par Tieslietu ministrijas izstrādātajiem likumprojektiem *Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedības procesā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likums*, *Grozījumi Krimināllikumā*, *Grozījumi Kriminālprocesa likumā*, *Grozījumi Latvijas Sodū izpildes kodeksā*, *Grozījumi Apcietinājumā turēšanas kārtības likumā*, *Grozījumi likumā „Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem”*; par Aizsardzības ministrijas izstrādāto likumprojektu *Grozījumi likumā „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli”* un Iekšlietu ministrijas izstrādātajiem likumprojektiem *Grozījumi Operatīvās darbības likumā* un *Patvēruma likums*.
69. Pārstāvis sniedza arī atzinumus par Tieslietu ministrijas izstrādātajiem informatīvajiem ziņojumiem *Par gadījumiem, kad konstatēti pārkāpumi sūdzību par iespējamu vardarbību, ko izraisījušas valsts amatpersonas, pildot dienesta pienākumus, efektīvā izmeklēšanā* un *Par tiesisko regulējumu attiecībā uz atbildību par nacionālā vai etniskā naida izraisīšanu, aicinājumu likvidēt valstisko neatkarību vai graut teritoriālo vienotību un valsts simbolu zaimošanu*, kā arī par Iekšlietu ministrijas izstrādāto Ministru kabineta noteikumu projektu *Kārtība un apjoms, kādā iesniedzamas ziņas Sodū reģistram un izsniedzamas Sodū reģistrā iekļautās ziņas*.
70. Pārstāvis sniedza viedokli Tieslietu ministrijai par kasācijas instances tiesnešu neatkarīguma problēmām, atkārtoti izskatot krimināllietu kasācijas instancē, un par iespējam prioritātes kārtībā izskatīt kriminālprocesu, kurā apsūdzēta ir valsts amatpersona, kas ieņem atbildīgu stāvokli; viedokli Saeimas Juridiskajai komisijai par likumprojektu *Grozījumi likumā „Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu”*; viedokli par Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes izstrādātajiem grozījumiem *Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā*; sagatavoja viedokli nedēļrakstam *Jurista Vārds* par Tiesas nolēmumu ietekmi uz Latvijas tiesnešu kvalifikācijas novērtējumu, kā arī apkopojumu *Latvijas Avīzei* par Tiesas secinājumiem lietā *Čalovskis pret Latviju*.

III.2. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

71. Starptautiskajā līmenī Pārstāvis un Biroja darbinieki piedalījās vairākās Eiropas Padomes diskusijās un darba grupās: Eiropas Padomes koordinācijas komitejas cilvēktiesību jautājumos (CDDH) sēdēs, CDDH-CORP sanāksmēs par cilvēktiesībām un uzņēmējdarbību, Eiropas Padomes ekspertu komitejas darba grupā par Tiesas

reformu (DH-GDR), ekspertu darba grupā par Tiesas reformu (GT-GDR-F) un ekspertu darba grupā par Tiesas Reglamenta grozīšanu un pilnveidošanu (GT-GDR-G), kā arī Eiropas Padomes Ministru komitejas sanāksmēs par Tiesas spriedumu izpildi. Pārstāvis turpināja piedalīties Eiropas Savienības Padomes FREMP (pamattiesības, brīva personu kustība) darba grupas sanāksmēs, īpaši saistībā ar gaidāmo Latvijas prezidentūru Eiropas Savienības Padomē 2015.gadā, un tikās ar Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras (FRA) pārstāvjiem.

IV. 2015.GADĀ PLĀNOTIE DARBI

72. Ar Pārstāvja pamatfunkciju īstenošanu saistītie darbi 2015.gadā saglabāsies nemainīgi: nacionālajā līmenī turpināsies sadarbība ar valsts pārvaldes iestādēm, tiesām un tiesībsargājošajām iestādēm, tostarp turpinot lekcijas Latvijas Tiesnešu mācību centra programmas ietvaros, kā arī turpināsies sabiedrības informēšana par Tiesas pieņemtajiem nolēmumiem Latvijas lietās, tādējādi palīdzot pilnveidot zināšanas un izpratni par aktuālajiem cilvēktiesību jautājumiem un Tiesas judikatūras attīstību. 2015.gadā tiks pabeigts darbs pie likumprojekta *Grozījums likumā „Par Latvijas Republikas starptautiskajiem līgumiem”*, kas precizē pilnvarojumu Ministru kabinetam izdot noteikumus, kas nosaka kārtību, kādā tiek nodrošināta Latvijas interešu pārstāvība starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās.
73. Pārstāvības ietvaros Tiesā tiks nodrošināta savlaicīga valdības pārstāvības pozīcijas sagatavošana un iesniegšana Tiesā, Latvijas valdības pārstāvēšana Tiesas Lielās palātas tiesas sēdē lietā *Avotiņš pret Latviju*, valdības informēšana par tiesvedībā esošajām lietām un Tiesas pieņemtajiem spriedumiem Latvijas lietās. Tāpat turpināsies aktīvs darbs pie rīcības plānu un ziņojumu par Tiesas spriedumu izpildi sagatavošanas, kā arī darbs Tiesas tiesneša izvēles procesā, proti, tiesnešu kandidātu saraksta iesniegšana apstiprināšanai Ministru kabinetā un nosūtīšana Eiropas Padomes Parlamentārajai asamblejai. Tāpat Pārstāvis turpinās piedalīties Eiropas Padomes Ministru komitejas sanāksmēs par Tiesas spriedumu izpildi.
74. 2015.gadā Pārstāvis pabeigs darbu pie informācijas apkopošanas, tulkošanas un iesniegšanas ANO Spīdzināšanas novēršanas komitejai un ANO Cilvēktiesību komitejai par atsevišķiem komiteju noslēguma ieteikumiem, kā arī turpinās un iespēju robežās pabeigs darbu pie izstrādes procesā esošajiem Latvijas nacionālajiem ziņojumiem par ANO konvenciju izpildi (skatīt 56.rindkopu augstāk).
75. Papildus Pārstāvja pamatfunkcijām, 2015.gadā ievērojams Pārstāvja darba apjoma pieaugums plānojams saistībā ar Latvijas prezidentūru Eiropas Savienības Padomē, kuras ietvaros Pārstāvis ir atbildīgs par jautājumiem, kas saistīti ar Eiropas Savienības pievienošanos Konvencijai.

B. DAĻA

PĀRSKATS PAR TIESAS JUDIKATŪRAS ATTĪSTĪBU LATVIJAS LIETĀS

76. Informatīvā ziņojuma B.daļā tiek sniegts pārskats par Tiesas 2014.gadā pieņemtajiem Latvijai nozīmīgākajiem nolēmumiem, kā arī par Tiesas judikatūras attīstību Latvijas lietās salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem.
77. Kā jau tika minēts šī ziņojuma 31.-32.rindkopā, arī 2014.gadā Tiesas judikatūra Latvijas lietās turpināja attīstīties jaunos virzienos, bet vienlaikus Tiesa nostiprināja jau līdz šim izdarītos secinājumus, atkārtoti pievēršot uzmanību jau iepriekšējos gados identificētajām problēmām un trūkumiem.
78. Atsevišķās jomās Tiesas judikatūra 2014.gadā vēlreiz apstiprināja, kā arī nostiprināja jau iepriekšējo gadu secinājumus, it īpaši jautājumā par Satversmes tiesu un administratīvajām tiesām kā efektīvu nacionālo tiesību aizsardzības mehānismu, kas personai jāizmanto pirms tā vēršas ar savām sūdzībām Tiesā. Tāpat Tiesas secinājumi palika nemainīgi jautājumā par trūkumiem sūdzību par iespējamo valsts amatpersonu vardarbību izmeklēšanas efektivitātē.

Satversmes tiesas kompetences robežas

79. 2014.gadā Tiesa Latvijas lietās vairākkārt ir paudusi savu nostāju jautājumā par Satversmes tiesu kā nacionālo tiesību aizsardzības mehānismu, tādējādi nostiprinot iepriekšējo gadu secinājumus par Satversmes tiesas kompetences robežām un gadījumiem, kad Satversmes tiesa būs vai, tieši pretēji, nebūs uzskatāma par efektīvu nacionālo tiesību aizsardzības mehānismu. Šiem secinājumiem ir būtiska nozīme pieņemamības kritēriju piemērošanā, un tie ir izšķirošie jautājumā, vai attiecīgā sūdzība tiks noraidīta vai pieņemta izskatīšanai pēc būtības.
80. Proti, pieturoties pie 2010.gada 2.novembra lēmuma lietā *Liepājnieks pret Latviju* secinājumiem, Tiesa ir atkārtoti uzsvērusi, ka individuālo sūdzību gadījumā Satversmes tiesa vērtē tiesību normas konstitucionalitāti vai tās atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normai, bet tās kompetencē nav vērtēt jautājumu par tiesību normas piemērošanu vai interpretāciju, vai normas neesamību. Tāpēc, Tiesas ieskatā, Satversmes tiesa būs uzskatāma par efektīvu tiesību aizsardzības mehānismu gadījumos, kad sūdzības pamatā būs šaubas par tiesību normas konstitucionalitāti, bet ne tad, kad sūdzības iemesls būs tiesiskā regulējuma trūkums, tiesību normu kļūdaina interpretācija vai piemērošana. Pievēršoties 2014.gadā pieņemtajiem nolēmumiem, lietās *Avotiņš pret Latviju*, *Petrova pret Latviju*, *Čalovskis pret Latviju* un *Ternovskis pret Latviju* Tiesa atkārtoti uzsvēra, ka sūdzība Satversmes tiesai nebija efektīvs tiesību aizsardzības mehānisms, ja iespējamais Konvencijas pārkāpums izrietēja no nacionālās tiesību normas nepareizas interpretācijas vai piemērošanas, bet šīs normas atbilstība Satversmei vai Konvencijai pati par sevi netika apstrīdēta. Savukārt lietās *Emars pret Latviju* un *Ternovskis pret Latviju* atsevišķas iesniedzēju sūdzības Tiesa noraidīja kā nepieņemamas izskatīšanai pēc būtības, jo iesniedzēji nebija vērsušies Satversmes tiesā, apstrīdot Kriminālprocesa likuma un Operatīvās darbības likuma normu konstitucionalitāti.

81. Visbeidzot, lēmumā *Larionovs un Tess pret Latviju* Tiesa atzina, ka sūdzības kopumā nav pieņemamas izskatīšanai pēc būtības, jo iesniedzēji nebija izmantojuši iespēju vērsties Satversmes tiesā, lai apstrīdētu Latvijas Kriminālkodeksa 68¹.pantu „Noziegumi pret cilvēci, genocīds” atbilstību Latvijai saistošajiem starptautiskajiem līgumiem. Šajā lietā Tiesa norādīja, ka gadījumā, ja iesniedzēji būtu vērsušies Satversmes tiesā un tā atzītu apstrīdētās Latvijas Kriminālkodeksa normas par neatbilstošām Satversmei, šāds Satversmes tiesas nolēmums kalpotu par pamatu kriminālprocesa atjaunošanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, turklāt nolēmumā paustie Satversmes tiesas secinājumi būtu saistoši Latvijas tiesām.
82. Augšminētie Tiesas secinājumi apliecina Tiesas viennozīmīgo nostāju, ka pašreizējais tiesiskais regulējums ļauj Satversmes tiesu uzskatīt par efektīvu tiesību aizsardzības mehānismu tikai tām sūdzībām par iespējamiem Konvencijas pārkāpumiem, kuru iemesls ir šaubas par piemērotās tiesību normas konstitucionālītāti. Tiesa turpina konsekventi noraidīt valdības argumentus par to, ka arī Satversmes tiesas sniegtā normas interpretācija būtu uzskatāma par efektīvu mehānismu personas tiesību aizsardzībai, jo šāda interpretācija ir vispārsaistoša. Tas savukārt liek secināt, ka pašreizējā tiesiskā regulējuma un tādējādi arī Satversmes tiesas kompetences ietvaru paplašināšana ir vienīgais veids, kā samazināt to sūdzību skaitu un apjomu, kuras nav iespējams atrisināt nacionālajā līmenī un kuras tādēļ nonāk līdz izskatīšanai Tiesā.

Administratīvo tiesu kompetences robežas

83. 2014.gadā ir nostiprinājusies arī Tiesas judikatūra jautājumā par administratīvajām tiesām kā efektīvu nacionālo tiesību aizsardzības mehānismu, lai izskatītu sūdzības par režīmu, sadzīves apstākļiem brīvības atņemšanas vietās un sūdzības par ieslodzījuma vietu administrācijas faktisko rīcību. Tiesa turpināja jau 2014.gadā aizsākto praksi, atzīstot, ka šāda rakstura sūdzībām administratīvās tiesas Latvijā ir uzskatāmas par efektīvu tiesību aizsardzības mehānismu (piemēram, lietās *Kočegarovs pret Latviju*, *Jurševskis pret Latviju*, *Simanovičs pret Latviju*). Turklāt lēmumā *Kočegarovs un citi pret Latviju* Tiesa atzina, ka to nepārlicināja iesniedzēja arguments, ka administratīvo tiesu piešķirtās kompensācijas apmēri bija tik nelieli, ka šī iemesla dēļ tās nebūtu uzskatāmas par efektīvu nacionālo mehānismu. Tādēļ gadījumā, ja persona, pirms vērsšanās Tiesā, nebūs izmantojusi iespēju vērsties ar pieteikumu administratīvajās tiesās, tiks atzīts, ka persona nav izmantojusi Latvijā pieejamos tiesību aizsardzības mehānismus un sūdzība tiks noraidīta kā nepieņemama izskatīšanai pēc būtības.
84. Turklāt 2014.gadā ir paplašinājies jautājumu loks, kuros Tiesa ir atzinusi administratīvās tiesas par efektīvu nacionālo mehānismu. Piemēram, lietā *Antonovs pret Latviju* Tiesa atzina, ka administratīvās tiesas ir uzskatāmas par efektīvu tiesību aizsardzības mehānismu sūdzībām par veselības aprūpi brīvības atņemšanas vietās. Izvērtējot valdības iesniegtos prakses piemērus, Tiesa konstatēja, ka šādas sūdzības administratīvajās tiesās tiek izskatītas kā sūdzības par iestādes faktisko rīcību, tādēļ administratīvās tiesas pēc būtības darbojas kā kompensējošs mehānisms, vērtējot, vai veselības aprūpe ir bijusi pienācīga un vai personai piešķirama kompensācija par veselībai nodarīto kaitējumu. Atsaucoties uz saviem secinājumiem lietā *Antonovs pret Latviju*, arī lietā *Jegorovs pret Latviju* Tiesa noraidīja sūdzību par iespējamo saslimšanu ar tuberkulozi brīvības atņemšanas vietā, jo iesniedzējs nebija vērsies ar pieteikumu administratīvajā tiesā.

85. Savukārt lēmumā lietā *Jegorovs pret Latviju* Tiesa pirmo reizi vērtēja, vai prasība iesniegt pieteikumu administratīvajās tiesās valsts valodā ietekmē šī sūdzību atrisināšanas mehānisma pieejamību un efektivitāti. Izskatot valdības iesniegtos piemērus no administratīvo tiesu prakses, Tiesa konstatēja, ka administratīvo tiesu pieeja valsts valodas prasībām nav „šauri formāla”; gluži otrādi, administratīvajās tiesās detalizēti izvērtē katru situāciju, lai secinātu, vai personai bijusi praktiska iespēja sagatavot pieteikumu valsts valodā. Rezultātā Tiesa secināja, ka nevēršanās administratīvajās tiesās, aizbildinoties ar latviešu valodas nezināšanu, nav pietiekams iemesls, lai atbrīvotu sūdzības iesniedzēju no pienākuma pirms vērsšanās Tiesa izmantot šo nacionālos tiesību aizsardzības mehānismu. Visbeidzot, lietā *Merzaliņevs pret Latviju* Tiesa atzina administratīvajās tiesās par efektīvu aizsardzības mehānismu sūdzībām par brīvības atņemšanas vietās veiktajām pilna ķermeņa pārmeklēšanām. Tāpēc arī par šāda rakstura sūdzībām turpmāk personai vispirms būs jāvērsas ar pieteikumu administratīvajā tiesā, pretējā gadījumā sūdzība Tiesai tiks noraidīta kā nepieņemama izskatīšanai pēc būtības.
86. Tomēr vienlaikus jāatzīmē, ka 2014.gadā iezīmējās sūdzības, kurām, Tiesas ieskatā, Latvijā šobrīd nav pieejams efektīvs tiesību aizsardzības mehānisms. Proti, lietā *S.Dmitrijevs pret Latviju* sūdzība bija iesniegta par to, ka persona, kas izcieš brīvības atņemšanas sodu, prettiesiski un nepamatoti tika pārvietota uz vairāk ierobežojošu soda režīmu, savukārt administratīvajās tiesās, izskatot notiesātās personas sūdzību, kasācijas instancē atzina, ka šādu sūdzību izskatīšana izriet no kriminālsoda izpildes un tādēļ nav skatāma Administratīvā procesa likuma kārtībā. Šajā lietā Tiesa iesniedzēja sūdzību par efektīvu tiesību aizsardzības līdzekļa trūkumu (Konvencijas 13.pants) atzina par pamatotu. Jāuzsver, ka lietā identificētā sūdzību kategorija ir ļoti šaura, un neaptver sūdzības par soda izciešanas režīma maiņas pamatotību, bet gan tikai sūdzības par faktisko režīma maiņu gadījumos, kad tam nav tiesiska pamata.
87. Apkopojot jaunāko Tiesas judikatūru par sūdzībām, kas saistītas ar apcietinājumu vai soda izciešanu saistītiem jautājumiem, var apgalvot, ka virknē sūdzību kategoriju ir pierādīta administratīvo tiesu kā nacionālā tiesību aizsardzības mehānisma efektivitāte. Pateicoties tam, ka administratīvo tiesu judikatūra attīstās un paplašinās, 2014.gadā ievērojami samazinājies to spriedumu skaits, kuros Tiesa konstatējusi Konvencijas pārkāpumu saistībā ar apcietināto vai ieslodzīto personu sūdzībām par ar apcietinājumu vai soda izciešanu saistītiem jautājumiem, kas iepriekšējos gados veidoja pietiekami lielu valstij nelabvēlīgo spriedumu kategoriju.

Sūdzību par amatpersonu iespējamo vardarbību izmeklēšanas efektivitāte

88. Līdzīgi kā iepriekšējos gados, arī 2014.gadā Tiesa turpināja Konvencijas 3.panta ietvaros izskatīt lietas par iespējamu amatpersonu vardarbību. Tiesa atkārtoti kritizēja to, kā tiek izmeklētas sūdzības par valsts amatpersonu iespējamo vardarbību Konvencijas 3.panta procesuālā aspekta kontekstā, un to, kā šī izmeklēšana tiek uzraudzīta. Proti, Tiesa ir norādījusi uz sūdzību izmeklēšanas Ieslodzījuma vietu pārvaldes un Valsts policijas ietvaros neefektivitāti gan hierarhiskās neatkarības trūkuma dēļ, gan dēļ nepilnībām veiktajās izmeklēšanas darbībās.
89. Tā spriedumā lietā *Sapožkovs pret Latviju* Tiesa atkārtoti norādīja, ka Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonas nav uzskatāmas par neatkarīgām sūdzību par cietuma darbinieku iespējamo vardarbību izmeklēšanai. Uz neatkarības trūkumu Ieslodzījuma

vienu pārvaldes veiktās izmeklēšanas ietvaros Tiesa jau iepriekš bija norādījusi lietā *J.L. pret Latviju*, uzsverot, ka izmeklēšana būtu jāveic no attiecīgās brīvības atņemšanas vietas un, ieteicams, no ieslodzījuma vietu sistēmas kopumā neatkarīgai institūcijai. Savukārt lietā *K.Bērziņš pret Latviju* Tiesa atgādināja jau citās Latvijas lietās paustos secinājumus par trūkumiem Valsts policijas Iekšējās drošības biroja darbā. Visbeidzot, lietā *Djundiks pret Latviju* Tiesa vērtēja un atzina par nepilnīgām Liepājas policijas sūdzības izmeklēšanas ietvaros veiktās darbības. Gan šajā lietā, gan lietā *Sapožkovs pret Latviju* Tiesa arī konstatēja trūkumus prokuratūras īstenotajā uzraudzībā.

90. Kā Birojs jau ir norādījis pārskatā par 2013.gadu, Tiesas atkārtotas norādes uz vienu un to pašu problēmu vairākus gadus pēc kārtas norāda uz sistēmiska rakstura problēmu sūdzību par iespējamo valsts amatpersonu vardarbības izmeklēšanā, kā arī policijas veiktās izmeklēšanas uzraudzībā. Valsts policijas Iekšējās drošības biroja pārveidošana par iekšlietu ministra pārraudzībā esošu institūciju nenoliedzami būs nozīmīgs solis Tiesas identificēto problēmu, īpaši izmeklēšanas neatkarības aspektā, novēršanā.

Civilprasība kā efektīvs tiesību aizsardzības mehānisms

91. Vērtējot Tiesas secinājumu 2014.gada un arī iepriekšējos gadu nolēmumos, šobrīd jau ir iespējams identificēt tās sūdzību kategorijas, kurās *Civillikumā* un *Civilprocesa likumā* ietvertais regulējums nodrošina efektīvu tiesību aizsardzības mehānismu nacionālajā līmenī. Tāpēc, ja persona pirms sūdzības iesniegšanas Tiesā nebūs vēsusies ar civilprasību vispārējās jurisdikcijas tiesā *Civilprocesa likumā* noteiktajā kārtībā, Tiesa šādu sūdzību, visticamāk, noraidīs kā nepieņemamu izskatīšanai pēc būtības. Tomēr joprojām pastāv sūdzību kategorijas, kurās Tiesa nav pieņēmusi valdības argumentu par sūdzības noraidīšanu tādēļ, ka persona nebija vērusies ar civilprasību nacionālajās tiesās. Turpmākajās rindkopās ir apkopoti Tiesas secinājumi par civilprasības kā tiesību aizsardzības mehānisma efektivitāti sūdzībām par iespējamiem Konvencijas 3.panta un 6.panta pārkāpumiem.

Sūdzības par iespējamiem Konvencijas 3.panta pārkāpumiem

92. Skaidrojot Konvencijas 3.pantā ietverto absolūto spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas apiešanās aizliegumu, Tiesa savā judikatūrā ir noformulējusi divus principus: pirmkārt, valstij ir absolūti aizliegts personu spīdzināt vai izturēties pret to necilvēcīgi vai cieņu pazemojošā veidā un, otrkārt, valstij ir pozitīvs pienākums vispusīgi un efektīvi izmeklēt visas sūdzības par iespējamo vardarbību, turklāt pienākums veikt efektīvu izmeklēšanu ir attiecināms gan uz sūdzībām par valsts amatpersonu, gan privātpersonu rīcību. Tāpēc, atsaucoties uz Konvencijas 3.pantu, persona var sūdzēties par šī panta materiālā aspekta iespējamo pārkāpumu (spīdzināšanas, necilvēcīgas un cilvēka cieņu pazemojošas izturēšanās aizliegums) un procesuālā aspekta iespējamo pārkāpumu (pienākums veikt efektīvu izmeklēšanu), gan par abiem aspektiem kopā. Tāpat, atsaucoties uz Konvencijas 13.pantu, persona var sūdzēties par efektīvu nacionālo tiesību aizsardzības mehānismu trūkumu sūdzībām par Konvencijas 3.pantu. Ļoti bieži Tiesas vērtējums Konvencijas 3.panta procesuālā aspekta kontekstā par pienākumu veikt efektīvu izmeklēšanu ir cieši saistīts ar vērtējumu par Konvencijas 13.panta iespējamo pārkāpumu.
93. Pievēršoties jautājumam par efektīviem tiesību aizsardzības mehānismiem sūdzībām par iespējamo Konvencijas 3.panta pārkāpumu, var izdalīt vairākus aspektus. Jau savā

2010.gada 19.oktobra spriedumā lietā *Bazjaks pret Latviju* Tiesa ir nepārprotami pateikusi, ka Konvencijas 3.panta pārkāpuma gadījumā nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanai principā ir jābūt pieejamai kā daļai no iespējamiem tiesību aizsardzības mehānismiem, respektīvi, tikai ar preventīviem tiesību aizsardzības mehānismiem nebūs pietiekami, lai pienācīgā veidā atlīdzinātu Konvencijas 3.pantā garantēto tiesību aizskārumu. Tāpēc valstij ir jānodrošina iespēja personai saņemt kompensāciju par Konvencijas 3.panta pārkāpuma rezultātā radušos nemantisko kaitējumu, kas veido „pienācīgu atlīdzinājumu” (*redress*). Kā jau tika minēts iepriekš, tad sūdzībām par apcietinājuma un ieslodzījuma apstākļiem šobrīd šādu iespēju efektīvi nodrošina administratīvās tiesas.

94. Savukārt spriedumā lietā *Sapožkovs pret Latviju* Tiesa uzsvēra, ka lietās, kur Konvencijas 3.panta pārkāpuma pamatā ir valsts amatpersonu vardarbība, „pienācīgu atlīdzinājumu” veido divi komponenti: pirmkārt, valsts pienākums nodrošināt efektīvu incidenta izmeklēšanu, kas ļauj identificēt un sodīt vainīgos, un, otrkārt, iespēja cietušajam saņemt atlīdzību par nemantisko kaitējumu. Tāpēc šāda veida sūdzībām Konvencijas 3.panta kontekstā vērsšanās pret valsts iestādi vai pret konkrētām amatpersonām ar civilprasību par nemantiskā kaitējuma atlīdzību, ja vienlaikus valsts nebūs nodrošinājusi efektīvu incidenta izmeklēšanu, netiks atzīta par pietiekamu tiesiskās aizsardzības mehānismu, kura neizmantošanas gadījumā Tiesa varētu noraidīt sūdzību kā nepieņemamu izskatīšanai pēc būtības, ja tā konstatēs trūkumus izmeklēšanā vai izmeklēšanas neesamību.
95. Tāpēc gan lietā *Sapožkovs pret Latviju*, gan arī iepriekš 2013.gada 2.jūlija spriedumā lietā *Holodenko pret Latviju*, Tiesa noraidīja valdības argumentu, ka iesniedzēja sūdzība ir noraidāma kā nepieņemama, jo viņš nebija vērsies civilprocesuālajā kārtībā pret ieslodzījuma vietu pārvaldi ar prasību par nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu, atgādinot, ka valsts amatpersonu rīcība, kas ir pretrunā Konvencijas 3.pantam, nevar tikt atlīdzināta tikai un vienīgi ar kompensācijas piešķiršanu, proti, civilprasība šādās lietās nav pietiekams tiesiskās aizsardzības mehānisms jeb „pienācīgs atlīdzinājums”.
96. Tomēr augšminētos Tiesas secinājumus ir svarīgi salīdzināt ar tās secinājumiem lietā *Y. pret Latviju*. Arī šajā lietā iesniedzēja sūdzējās par valsts amatpersonu vardarbību, bet Tiesa nekonstatēja Konvencijas 3.panta pārkāpumu, jo, Tiesas ieskatā, fiziskā spēka pielietošana pret iesniedzēju neradīja viņai tādas ciešanas, kas pārsniegtu „minimālo līmeni” Konvencijas 3.panta izpratnē. Tā kā iesniedzēja nebija sūdzējusies par izmeklēšanas vai tās efektivitātes trūkumu, Tiesa vērtēja tikai šī panta materiālo aspektu, un iesniedzējas apgalvojumu Konvencijas 13.panta kontekstā par to, ka viņai nacionālajā līmenī nebija iespējams saņemt kompensāciju par Konvencijas 3.panta pārkāpumu. Ņemot vērā nacionālo tiesu judikatūras piemērus, Tiesa atzina, ka iesniedzēja varēja vērsties ar civilprasību vispārējās jurisdikcijas tiesā gan pret incidentā iesaistītajiem policistiem kā privātpersonām, gan pret policiju kā iestādi. Tādēļ Tiesa uzskatīja, ka iesniedzējai bija pieejams tiesību aizsardzības mehānisms sūdzībai par Konvencijas 3.panta iespējamo pārkāpumu, proti, iespēja iesniegt civilprasību, un secināja, ka nav noticis Konvencijas 13.panta pārkāpums.
97. Apkopojot augšminēto, jāsecina, ka, ja sūdzības iemesls ir tikai Konvencijas 3.panta materiālā aspekta iespējamais pārkāpums, tajā skaitā likumīgas spēka pielietošanas rezultātā radītais kaitējums, tad iespēja vērsties ar civilprasību vispārējās jurisdikcijas tiesā ir uzskatāms par efektīvu nacionālo tiesību aizsardzības mehānismu Konvencijas

izpratnē gan Konvencijas 13.panta mērķiem, gan arī pieņemamības kritēriju mērķiem (sūdzība netiks izskatīta pēc būtības, ja pirms vērsšanās Tiesā persona nebūs izmantojusi šo nacionālo mehānismu). Taču lietās, kur sūdzības iemesls ir valsts amatpersonu vardarbība vai iespējamās vardarbības neefektīva izmeklēšana nacionālajā līmenī, iespēja saņemt nemantiskā kaitējuma kompensāciju, ja vienlaikus netiek nodrošināta pienācīga incidenta izmeklēšana, pati par sevi netiek atzīta par efektīvu nacionālo tiesību aizsardzības mehānismu.

Sūdzības par iespējamiem Konvencijas 6.panta pārkāpumiem

98. Kā jau minēts iepriekš, Tiesa ir vērtējusi, vai *Civillikuma* un *Civilprocesa likuma* piedāvātie mehānismi ir uzskatāmi par efektīviem nacionāliem tiesību aizsardzības līdzekļiem arī sūdzībām par Konvencijas 6.panta iespējamiem pārkāpumiem.
99. Attiecībā uz sūdzībām par ieilgušu civilprocesa nacionālajās tiesās Tiesa savā līdzšinējā judikatūrā ir skaidri pateikusi, ka šāda rakstura sūdzībām Latvijas tiesību sistēmā nepastāv ne preventīvs, ne kompensējošs mehānisms. Jautājumā par preventīvo mehānismu, Tiesa spriedumā lietā *Veiss pret Latviju* norādīja (skatīt arī tiesneses Ziemeles atsevišķo viedokli 2011.gada 28.jūnijā spriedumā *Ligeres pret Latviju*), ka *Civilprocesa likumā* trūkst skaidra regulējuma tiesvedības gaitas paātrināšanai ieilguša procesu gadījumā, jo *Civilprocesa likums* neprasa sniegt motivāciju atteikuma gadījumā, turklāt *Civilprocesa likumā*, atšķirībā no *Kriminālprocesa likuma*, nav definēti kritēriji tiesvedības termiņa samērīguma izvērtēšanai, kas nozīmē, ka atbilde uz lūgumu paātrināt tiesvedību ir tikai tiesas ziņā. Arī lūgums tiesas priekšsēdētājam paātrināt tiesvedību Tiesas ieskatā neatbilst tās judikatūrā iedibinātajiem kritērijiem, jo *Civilprocesa likums* vienīgi ļauj tiesas priekšsēdētājam nodot lietu citam tiesnesim, kas automātiski nozīmētu lietas izskatīšanas uzsākšanu no jauna, kas nepaātrina procesu.
- 100.Savukārt jautājumā par kompensējošo mehānismu Tiesa ir atzinusi, ka pagaidām nav pierādīta civilprasības vispārējās jurisdikcijas tiesā, atsaucoties uz Satversmes 92.pantu un prasot kompensāciju par tiesību uz savlaicīgu lietas izskatīšanu iespējamo pārkāpumu, efektivitāte, jo trūkst piemēru par atbilstošu un vienveidīgu nacionālo tiesu praksi.
- 101.Salīdzinot Tiesas secinājumus lietās, kur Tiesa ir vērtējusi kriminālprocesa un civilprocesa ilgumu, jāatzīmē, ka lietā *Larionovs un Tess pret Latviju* Tiesa par acīmredzami nepamatotu atzina N.Larionova sūdzību par kriminālprocesa ilgumu, kas bija seši gadi un četri mēneši. Tiesa uzsvēra kriminālprocesa vēsturisko un juridisko sarežģītību, tā ietvaros veikto pētniecisko darbu saistībā ar 1949.gada masu deportācijām, kā arī tiesvedības laikā nopratināto liecinieku skaitu. Vērtējot nacionālās tiesvedības gaitu kopumā, Tiesa nevienā tiesvedības stadijā nesaskatīja būtisku kavēšanos nacionālo tiesu dēļ. Salīdzinājumam, lietā *Veiss pret Latviju*, kur kopējais civilprocesa ilgums paternitātes atzīšanas lietā bija pieci gadi, trīs mēneši un astoņas dienas, Tiesa atzina, ka iesniedzējs nebija vainojams procesa kavēšanās, un konstatēja Konvencijas 6.panta pārkāpumu.
- 102.Visbeidzot, Tiesa savā judikatūrā ir nostiprinājusi, ka civilprocesuālajā kārtībā iesniegta prasība par kaitējuma atlīdzību, kas vērstā pret personu vai tās darba devēju, ja kriminālprocesa ierosināšana ir atteikta, vai kriminālprocess pret šo personu ir izrādījies neefektīvs, pārāk ieildzis vai izbeigts, vai ja civilprasības izskatīšana kriminālprocesa

ietvaros ir atlikta, var nodrošināt reālu alternatīvu līdzekli aizskarto tiesību aizsardzībai, pat ja attiecīgās personas vaina nav atzīta kriminālprocesa ietvaros. Tādēļ šādos gadījumos civilprasība ir atzīstama par efektīvu tiesību aizsardzības mehānismu (skatīt 2008.gada 3.jūnija lēmumu lietā *Plotiņa pret Latviju*, 2008.gada 14.oktobra spriedumu lietā *Blumberga pret Latviju*, 2011.gada 20.septembra lēmumu lietā *Pundurs pret Latviju*).

103. Apkopojot augšminēto, jāsecina, ka nacionālo tiesu prakse *Civillikuma* un *Civilprocesa likuma* piemērošanā būtiski ietekmē Tiesas secinājumus par šajos tiesību aktos paredzēto tiesību aizsardzības mehānismu efektivitāti. Runājot par preventīvo mehānismu sūdzībām par civilprocesa ilgumu, liela nozīme būs arī tam, kā vispārējās jurisdikcijas tiesas praksē piemēros likuma *Par tiesu varu* 33.panta ceturtajā un piektajā daļā paredzētos tiesiskos instrumentus saprātīga tiesvedības termiņa ievērošanai. Turklāt būtiski ir nodrošināt, ka tiesību aizsardzības mehānisms ir personai tieši pieejams, un personai ir reālas iespējas panākt savu tiesību un interešu aizsardzību, neatstājot šo izvēli vienīgi tiesas ziņā.

Tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi

104. 2014.gads ir iezīmējis jaunu virzienu Tiesas judikatūras attīstībā Latvijas lietās saistībā ar sūdzībām par pārkāpumiem medicīnas jomā. Kā jau tika minēts, līdz šim Tiesa ir vērtējusi sūdzības par atbilstošas veselības aprūpes trūkumu brīvības atņemšanas vietās Konvencijas 3.panta kontekstā, tās noraidot kā acīmredzami nepamatotas vai tādēļ, ka personas nebija vērsušās administratīvajās tiesās (*Antonovs pret Latviju*, *Jegorovs pret Latviju*).

105. Savukārt trijos 2014.gadā pasludinātajos spriedumos lietās *L.H. pret Latviju*, *Petrova pret Latviju* un *A.K. pret Latviju* Tiesa vērtēja iesniedzēju sūdzības par trūkumiem veselības aprūpes jomā tiesību uz privāto dzīvi kontekstā (Konvencijas 8.pants) no abiem aspektiem: gan no valsts „negatīvā pienākuma” neiejaukties personas privātajā dzīvē, gan no valsts „pozitīvā pienākuma” nodrošināt aizsardzību privātās dzīves aizskāruma gadījumā. Atšķirībā no līdzšinējām sūdzībām Konvencijas 3.panta kontekstā, šajās lietās Tiesa atzina, ka ir noticis Konvencijas 8.panta pārkāpums. Lietā *L.H. pret Latviju* iesniedzēja uzskatīja, ka MADEKKI (tagad Veselības inspekcija) veiktā viņas medicīnisko datu iegūšana un apstrāde laikā, kad viņa bija iesaistīta tiesvedībā ar slimnīcu, kurā viņai 7 gadus iepriekš tika veikta ķirurģiskā kontracepcija bez viņas piekrišanas, pārkāpa viņas Konvencijas 8.pantā garantētās tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Lietā *Petrova pret Latviju* Tiesa vērtēja jautājumu par personas tiesību aizskārums, izņemot miruša tuvinieka orgānus, bet lietā *A.K. pret Latviju* – jautājumu par pirmsdzemdību medicīnisko aprūpi privātā medicīnas iestādē un valsts pozitīvo pienākumu tiesību uz privāto dzīvi kontekstā.

106. Visās augšminētajās lietās Tiesa atzina, ka iesniedzēju sūdzībās minētie aspekti ietilpst jēdziena „privātās dzīve” tvērumā, proti, tiesības uz „privāto dzīvi” ietver personas medicīnas datus, personas tiesības saņemt informāciju par savu veselības stāvokli un pienācīgu medicīnisko aprūpi grūtniecības laikā, kā arī tiesības tikt informētam par tuva radnieka orgānu izņemšanu.

107. Gan lietā *L.H. pret Latviju*, gan lietā *Petrova pret Latviju* Tiesa vērtēja iesniedzēju sūdzību valsts „negatīvā pienākuma” kontekstā, un abās lietās konstatētā Konvencijas

8.panta pārkāpuma pamatā bija trūkumi lietu notikumu laikā spēkā esošajā normatīvajā regulējumā. Proti, abās lietās Tiesa atzina, ka normas par personas medicīnisko datu apstrādi un mirušas personas audu un orgānu aizsardzību nebija pietiekami precīzas, pietiekami skaidri nenoteica kompetento iestāžu rīcības brīvības robežas un šīs rīcības brīvības īstenošanas veidu, tādējādi neizslēdzot to patvaļīgu un prettiesisku piemērošanu. Atzīstot, ka piemērotās tiesību normu nebija „kvalitatīvas” Tiesas judikatūras izpratnē, Tiesa secināja, ka personu privātās dzīves ierobežojums nebija noteikts „saskaņā ar likumu”, kā to prasa Konvencijas 8.panta 2.punkts. Savukārt lietā *A.K. pret Latviju*, kur Tiesa vērtēja iesniedzējas sūdzību valsts „pozitīvā pienākuma” kontekstā, Tiesas konstatētā Konvencijas 8.panta procesuālā aspekta pārkāpuma pamatā bija trūkumi nacionālo tiesu vērtējumā un sniegtajā argumentācijā, izskatot un noraidot iesniedzējas prasību pret medicīnas iestādi.

108. Visbeidzot jāuzsver, ka lietā *Petrova pret Latviju* Tiesa pēc būtības nevērtēja un nekommentēja Latvijas normatīvajā regulējumā noteikto „piekrišanas prezumpcijas” principu kā tādu. Tāpat arī lietā *A.K. pret Latviju* strīds nebija ne par tiesībām uz noteikta veida pirmsdzemdību aprūpes un medicīnisko izmeklējumu apjomu, ne par personas tiesībām uz abortu, kas bija par pamatu plašām sabiedriskām diskusijām pirms sprieduma pasludināšanas.

109. Augšminētās ir pirmās Latvijas lietas, kur Tiesa vērtē sūdzības, kas saistītas ar miruša tuvinieka orgānu izņemšanu un pirmsdzemdību aprūpi, un tādēļ iezīmē jaunu virzienu Tiesas judikatūras attīstībā. Šie spriedumi ir svarīgi ne tikai Latvijai, bet arī pārējām Konvencijas dalībvalstīm, jo šāda veida sūdzības Tiesa ir izskatījusi reti. Vienlaikus nav iemesla uzskatīt, ka Tiesas spriedumi liecinātu par acīmredzamiem sistēmiska rakstura trūkumiem šobrīd Latvijā spēkā esošajā normatīvajā regulējumā vai praksē.

110. Vēl viens tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību aspekts, ko Tiesa ir vērtējusi 2014.gadā, ir kratīšanas personas darba vietā atbilstība Konvencijas 8.panta garantijām, kam Tiesa pievērsās lietā *Taraneks pret Latviju*. Arī šajā lietā iesniedzēja sūdzību Tiesa vērtēja valsts „negatīvā pienākuma” kontekstā, un konstatēja trūkumus lietas notikumu laikā spēkā esošajā normatīvajā regulējumā par steidzamības kārtībā veiktu kratīšanu. Proti, tobrīd spēkā esošā Latvijas Kriminālprocesa kodeksa normas paredzēja, ka tiesnesis ir tikai jāinformē par steidzamības kārtībā jau notikušās kratīšanas faktu, ko bija sankcionējis prokurors, neparedzot obligātu tiesas pēckontroli. Tiesas ieskatā šāds regulējums nenodrošināja pienācīgu personas tiesību aizsardzību, tādēļ Tiesa secināja, ka personas privātās dzīves ierobežojums nebija noteikts „saskaņā ar likumu”.

111. Uz to, ka lietā *Taraneks pret Latviju* Tiesas identificētās problēmas jau lielā mērā novērstas, pilnveidojot Kriminālprocesa likumā ietverto tiesisko regulējumu par steidzamības kārtībā veiktas kratīšanas pēckontroli, ko īsteno izmeklēšanas tiesneši, norāda Tiesas secinājumi lietā *Nagla pret Latviju*. Lai gan šajā lietā Tiesa vērtēja kratīšanu iesniedzējas dzīvesvietā tikai no Konvencijas 10.pantā garantēto tiesību uz vārda brīvību viedokļa (iesniedzēja bija sūdzējusies arī par tiesību uz privāto dzīvi pārkāpumu), būtisks ir Tiesas secinājums, ka šobrīd spēkā esošais normatīvais regulējums par steidzamības kārtībā veiktu kratīšanu, proti, Kriminālprocesa likuma 180.pants, atšķirībā no normatīvā regulējuma lietas *Taraneks pret Latviju* notikumu laikā spēkā esošā regulējuma, pats par sevi nav uzskatāms par neatbilstošu Konvencijai.

Tiesības uz taisnīgu tiesu

- 112.2014.gadā Tiesa vairākās lietās ir vērtējusi sūdzības par tiesību uz taisnīgu tiesu, ko garantē Konvencijas 6.pants, tai skaitā pieeju tiesai, iespējamiem pārkāpumiem Latvijā.
- 113.Lietās *Cēsnieks pret Latviju* un *Taraneks pret Latviju* tiesību uz taisnīgu tiesu kontekstā Tiesa vērtēja pierādījumu pieļaujamība kriminālprocesā. Izskatot katras lietas individuālos apstākļus, Tiesa šajās lietās nonāca pie ļoti atšķirīgiem secinājumiem. Lietā *Cēsnieks pret Latviju* Tiesa atzina, ka ir noticis tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpums, jo nacionālās tiesas iesniedzēja notiesāšanas pamatošanai bija atsaukušās uz pierādījumiem, kas bija iegūti prettiesiski, proti, izmantojot vardarbību, kas pārkāpa Konvencijas 3.pantā nostiprināto spīdzināšanas un cietsirdīgas izturēšanās aizliegumu. Tiesas ieskatā, neatkarīgi no šādā ceļā iegūtā pierādījuma „svara” personas vainas pierādīšanā, tā izmantošana pati par sevi padarīja visu procesu par netaisnīgu. Šie Tiesas secinājumi ļāva tai norādīt, ka, lai nodrošinātu iesniedzēja tiesību aizskāruma „pienācīgu atlīdzinājumu”, būtu atjaunojams process nacionālajā līmenī, ja iesniedzējs to uzskatītu par nepieciešamu.
- 114.Savukārt lietā *Taraneks pret Latviju* Tiesa nekonstatēja Konvencijas 6.panta pārkāpumu, lai gan tika atzīts, ka slepenā sarunu ierakstīšana un kratīšana šajā lietā neatbilda Konvencijas prasībām un pārkāpa Konvencijas 8.pantu (tiesības uz mājokļa un korespondences neaizskaramību). Tomēr sarunu ierakstīšanas un kratīšanas rezultātā iegūto pierādījumu izmantošanu iesniedzēja notiesāšanas pamatošanai Tiesa atzina par pieļaujamu. Tiesa secināja, ka kriminālprocesā pret iesniedzēju tika pienācīgā kārtā ievērotas aizstāvības intereses, proti, nacionālās tiesas ar tiesu ekspertīzes palīdzību bija pārbaudījušas iesniedzēja apgalvojumus par iespējamo pierādījumu viltošanu, un šie iesniedzēja apgalvojumi neguva apstiprinājumu. Iesniedzējam arī bija nodrošinātas tiesības pārbaudīt citu pret viņu vērsto pierādījumu tiesiskumu un apstrīdēt to pieļaujamību, ko iesniedzējs gan nebija izdarījis. Visbeidzot, atšķirībā no lietas *Cēsnieks pret Latviju*, iesniedzēja vainu notiesājošajā spriedumā nacionālās tiesas pamatoja ar virkni savstarpēji saistītu un saskanīgu pierādījumu.
- 115.Salīdzinot Tiesas spriedumus lietās *Cēsnieks pret Latviju* un *Taraneks pret Latviju*, iespējams izdarīt divus secinājumus par Tiesas pieeju, kāda ietekme uz procesu kopumā ir pierādījumiem, kuru iegūšanas gaitā pieļauti Konvencijas pārkāpumi. Pirmkārt, Tiesa pievērš uzmanību tam, kādas personas tiesības, ko paredz Konvencija, tikušas pārkāptas pierādījumu iegūšanas laikā. Lai gan starp šīm tiesībām nepastāv formāla hierarhija, Tiesa lietā *Cēsnieks pret Latviju* ir atgādinājusi, ka tiesības netikt spīdzinātam ir vienas no centrālajām un absolūtajām Konvencijā garantētajām tiesībām, un ka pierādījumu, kuri iegūti, pārkāpjot šīs tiesības, izmantošana procesā neizbēgami rada šaubas par visa procesa taisnīgumu. Turpretī lietā *Taraneks pret Latviju* pierādījumu iegūšanas laikā tika pārkāptas tādas Konvencijā garantētās tiesības, kuras jau pati Konvencija ļauj ierobežot, proti, tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību, kuras, atšķirībā no spīdzināšanas aizlieguma, nav absolūtas. Augšminētie apsvērumi liek secināt, ka neatkarīgi no to nozīmes notiesājošā spriedumā, ja procesā tiek izmantoti pierādījumi, kas iegūti, pārkāpjot absolūtas Konvencijā garantētās tiesības, Tiesa visu procesu kopumā uzskata par netaisnīgu.
- 116.Otrkārt, ja pierādījumu iegūšanā pārkāptās Konvencijas tiesības nav absolūtas, tad, kā tas izriet no lietas *Taraneks pret Latviju*, Tiesa vērtē, cik liela loma notiesājošā

spriedumā bijusi pierādījumam un vai personai procesa laikā tika pienācīgi garantētas tiesības uz aizstāvību. Proti, tiek vērtēti konkrētās lietas fakti un apstākļi, kas būs izšķiroši Tiesas secinājumiem par to, vai ir pieļauts tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpums.

117. 2014.gada Tiesas judikatūras apskatā nevar nepieminēt lietas, kurās iesniedzēju sūdzību pamatā bija jautājumi, kas saistīti ar speciālajām atļaujām pieejai valsts noslēpumam. Tiesas spriedums lietā *Ternovskis pret Latviju* par atteikumu izsniegt speciālo atļauju bijušajam Valsts robežsardzes darbiniekam izraisīja plašas diskusijas, taču mazāku uzmanību izpelnījās Tiesas secinājumi tās lēmumā *Spūlis un Vaškevičs pret Latviju*, kur Tiesa sniedza izvērstāku atbildi uz jautājumu par to, kādos gadījumos speciālo atļauju anulēšanai būtu jābūt pārsūdzamai tiesā.
118. Visās augšminētajās lietās Latvijas valdība savā pozīcijā bija izvirzījusi vienu un to pašu argumentu par to, ka sūdzības nav pieņemamas izskatīšanai pēc būtības, jo iesniedzēju sūdzības par speciālo atļauju pieejai valsts noslēpumam anulēšanu neietilpa Konvencijas 6.panta tvērumā, proti, uz tām nevarēja attiecināt jēdzienu „civilo tiesību un pienākumu noteikšana” Konvencijas 6.panta izpratnē.
119. Lietā *Ternovskis pret Latviju* Tiesa augšminēto valdības argumentu noraidīja. Šajā lietā Tiesa galveno uzmanību veltīja nevis tam, vai nespēja pārsūdzēt speciālās atļaujas atteikumu ir nepamatota tiesību uz pieeju tiesai ierobežošana, bet gan tam, vai iesniedzēja civilprasības pret Valsts robežsardzi par atjaunošanu amatā izskatīšana atbilda Konvencijas 6.panta prasībām. Proti, Tiesa iesniedzēja sūdzību ir izvērtējusi ļoti šauri, pievēršot uzmanību tikai vienam procesuālajam aspektam – tiesvedības gaitai Rīgas apgabaltiesā, kurā pēc būtības tika skatīts nevis jautājums par speciālo atļauju izsniegšanu vai anulēšanu, bet gan par atjaunošanu amatā. Tiesa uzskatīja, ka iesniedzēja gadījumā Rīgas apgabaltiesa bija pēdējā instance, kas varēja skatīt viņa civilprasību pēc būtības. Tiesa spriedumā norādīja, ka pirmstiesas process (Satversmes aizsardzības birojā un Ģenerālprokuratūrā) negarantēja sacīkstes un pušu vienlīdzības principu, tāpēc tiesvedībai vispārējās jurisdikcijas tiesā bija jābūt spējīgai labot pirmstiesas procesa nepilnību. Taču Rīgas apgabaltiesā iesniedzēja prasības pieteikums tika izskatīts bez viņa klātbūtnes, neskatoties uz viņa savlaicīgo iesniegumu ar klāt pievienoto slimības lapu, un, Tiesas ieskatā, pienācīgi neizvērtējot iesniedzēja neierašanās iemeslus. Šo iemeslu dēļ Tiesa secināja, ka tiesvedībā Rīgas apgabaltiesā netika nodrošināta pušu līdztiesība un sacīkstes princips, kas arī veido Konvencijas 6.pantā garantēto tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu.
120. Savukārt lēmumā lietās *Spūlis pret Latviju* un *Vaškevičs pret Latviju* Tiesa augšminēto valdības argumentu atbalstīja. Tiesa pēc būtības pievērsās jautājumam par to, vai strīdi par speciālo atļauju atteikumu vai anulēšanu ietilpst Konvencijas 6.panta tvērumā, secinot, ka šādi strīdi skar „ierēdņa īpašos pienākumus pret valsti”, savukārt Konvencijas 6.pants piemērojams tikai tādām lietu kategorijām, kurās tiek izlemtas personai celtās apsūdzības kriminālprocesā vai tiek izlemtas personas „civiltiesības un pienākumi”. Tiesa konstatēja, ka abos gadījumos iesniedzēju pienākumi bija cieši saistīti ar tikai valsts varai raksturīgiem uzdevumiem, kuru pildīšanai viņiem bija nepieciešama speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam, un tādēļ atzina, uz šāda veida strīdiem nav attiecināmas Konvencijas 6.panta paredzētās tiesības uz pieeju tiesai.
121. Salīdzinot Tiesas nolēmumus lietās *Ternovskis pret Latviju* un *Spūlis un Vaškevičs pret Latviju*, jāsecina, ka galvenais iemesls atšķirīgiem Tiesas secinājumiem par

Konvencijas 6.panta piemērošanu ir tas, ka lietā *Ternovskis pret Latviju* strīds par speciālās atļaujas neizsniegšanu bija transformējies strīdā par atjaunošanu amatā, ko divās instancēs izskatīja Latvijas tiesas. Tiesa pievērsās tieši tiesvedības Latvijas tiesās taisnīgumam, un jau notikuša procesa tiesā vērtēšanā vairs nav iespējams arguments par to, ka strīds nav skatāms tiesās. Savukārt lietās *Spūlis pret Latviju* un *Vaškevičs pret Latviju* strīds nevienā tā formā nonāca Latvijas tiesās, kas arī lika Tiesai vērtēt, vai šādi strīdi ietilpst Konvencijas 6.panta tvērumā.

- teksta beigas -